

Popiežius

- Benediktas XVI
Enciklika CARITAS IN VERITATE
vyskupams, kunigams ir diakonams, vienuoliams ir vienuolėms, tikintiems
pasauliečiams ir visiems geros valios žmonėms apie visapusišką žmogaus
vystymąsi meilėje ir tiesoje 2

Popiežiaus katechezės

- Benediktas XVI
KATECHEZĖ APIE KIRILĄ IR METODIJŲ 11

Lietuvos Vyskupų Konferencija

- VAIRUOTOJŲ IR AUTOMOBILIŲ LAIMINIMO APEIGOS 13

Bažnyčia Lietuvoje

- Žolinės atlidai Pivašiūnuose 15
Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų atlidai Krekenavoje 17
Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų atlidai Pažaislyje 19
Lietuvos Caritas bendradarbių ir savanorių vasaros stovykla 19

Homilijos

- KANČIOS PRANAŠYSTĖ
24 eilinis sekmadienis (B) 21
- KURIS DIDESNIS?
25 eilinis sekmadienis (B) 22
- PAPIKTINIMAI IR PASIPIKTINIMAI
26 eilinis sekmadienis (B) 23

Benediktas XVI

Enciklika *Caritas in veritate*

vyskupams, kunigams ir diakonams, vienuoliams ir vienuolėms, tikintiems pasauliečiams ir visiems geros valios žmonėms apie visapusišką žmogaus vystymąsi meilėje ir tiesoje

(*Tęsinys. Pradžia „Bažnyčios žinių“ Nr. 15*)

Trečias skyrius

BROLIŠKUMAS, EKONOMINIS VYSTYMASIS IR PILIETINĖ VISUOMENĖ

34. *Meilė tiesoje* įgalina žmogų stebėtinu būdu patirti dovaną. Neatlyginamumas jo gyvenime reiškiasi daugiopomis formomis, tačiau dėl produktyvistinio bei utilitaristinio požiūrio į egzistenciją jos dažnai neatpažįstamos. Žmogus sukurtas dovanai, išreiškiančiai bei įgyvendinančiai jo transcendentinį mąstymą. Šiuolaikinis žmogus kartais klaidingai mano esąs vienintelis savo paties, savo gyvenimo ir visuomenės autorius. Toks išpuikimas yra egoistinio užsisklendimo padarinys ir kyla – kalbant tikėjimo sąvokomis – iš *pirmosios nuodėmės*. Bažnyčios išmintis visada siūlė aiškinant socialinius reiškinius bei statydamas visuomenę neišleisti iš akių gimtosios nuodėmės. „Ignoruojant tai, kad žmogaus prigimtis yra pažeista ir linkusi į blogį, padaroma rimtų klaidų auklėjimo, politikos, socialinės veiklos ir moralės srityse“ (85). Tarp sričių, kuriose reiškiasi žalingas nuodėmės poveikis, jau kurį laiką minima ir ekonomika. Tai taip pat akivaizdžiai liudija mūsų metas. Įsitikinimas, jog galima pasitenkinti vien savimi ir vien savo jėgomis įveikti istorijoje glūdintį blogį, paakino žmogų laimės ir išganymo ieškoti imanentinėse materialinės gerovės bei socialinio išipareigojimo formose. Negana to, įsitikinimas, kad ekonomika reikalauja autonomijos ir apsaugotina nuo moralinio pobūdžio „įtakos“, pastūmėjo žmones destruktiviai piktnaudžiauti ekonomikos įrankiu. Ilgainiui tokie įsitikinimai atvedė prie ekonominių, visuomeninių ir politinių sistemų, engusių asmenų bei visuomenės grupių laisvę ir nepajėgusių laiduoti teisingumo, kurį žadėjo. Jau savo enciklikoje *Spe salvi* rašiau, jog šitaip iš istorijos pašalinama *krikščioniškoji viltis* (86), galinti galingai prisidėti prie visapusiško žmogaus vystymosi laisvės ir teisingumo aplinkoje. Viltis drąsina protą ir teikia jam jėgos valdyti valią (87). Ji glūdi jau tikėjime, kurio yra pažadinama. Meilė tiesoje ja maitinasi ir kartu padaro ją regimą. Kadangi viltis yra visiškai neužtarnaujama Dievo dovana, ji į mūsų gyvenimą įžengia kaip kažkas, kas neprivalo-

ma, kas pranoksta visus teisingumo įstatymus. Dovana savo esme pranoksta nuopelną, jos dėsnis yra perviršis. Mūsų sieloje ji pirma pasirodo kaip Dievo buvimo mūmyse ir jo lūkesčio mūsų atžvilgiu ženklas. Tiesa, kuri kaip ir meilė yra dovana, pasak šventojo Augustino, didesnė negu mes (88). Tiesa apie mus pačius, apie mūsų pačių pažinimą mums visiems irgi tik „dovanojama“. Juk kiekviename pažintiniame procese tiesa nėra mūsų pagaminama, bet visada atrandama arba, tiksliau, gaunama. Tiesa, kaip ir meilė, kyla ne iš mąstymo ir valios, bet žmogų tarsi užklumpa (89).

Kadangi meilė tiesoje yra dovana, kurią visi gauna, ji yra jėga, steigianti bendruomenę, suvienijanti žmones taip, kad tarp jų nelieta jokių kliūčių bei sienų. Žmonių bendruomenę galime įsteigti patys, tačiau ji savo išgalėmis niekada netaps tikrai broliška ir neįveiks visų per tvarų, t. y. nevirs realiai visuotine bendruomene. Viena žmonių giminė, broliška bendruomenė anapus bet kurio pasidalijimo randasi iš Dievo, kuris yra meilė, suburiančio žodžio. Aptarinėdami šį esminį klausimą, turime, viena vertus, patikslinti, kad dovanos logika nei teisingumą šalina, nei vėliau prie jo priduriama iš išorės, ir, kita vertus, ekonominis, visuomeninis ir politinis vystymasis, kad būtų tikrai žmogiškas, privalo paisyti *neatlyginamumo principo* kaip brolystės apraiškos.

35. Rinka, kai joje vyraus vienu kitais pasitikėjimas, yra ekonominė institucija, leidžianti susitikti žmonėms, kurie kaip ūkio subjektai savo santykius reguliuoja sutartimis ir keičiasi gėrybėmis bei paslaugomis, kad patenkintų savo poreikius bei troškimus. Rinka pavaldi vadinamojo *mainų teisingumo*, reguliuojančio davimo ir priėmimo santykius tarp lygiaverčių subjektų principams. Tačiau Bažnyčios socialinis mokymas visada pabrėždavo *paskirstomojo teisingumo* ir *socialinio teisingumo* svarbą rinkos ekonomikai – ne tik dėl to, kad šie įtraukti į didesnės socialinės ir politinės aplinkos tinklą, bet ir dėl santykių audinio, kuriame rutuliojasi. Juk jeigu rinka būtų reguliuojama vien mainomųjų gėrybių lygiavertiškumo principo, ji neįstengtų laiduoti socialinio sąryšio, kuris būtinas, kad ji gerai funkcionuotų. *Be solidarių ir abipusio pasitikėjimo paženklintų elgsenų rinka negali iki galo atlikti savo ekonominės paskirties*. Šiandien toks pasitikėjimas išnykęs, o tai yra didelė netektis.

Popiežius Paulius VI enciklikoje *Populorum progressio* taikliai pabrėžė, kad visuotinai paplitusios teisingos elgsenos naudingos pačiai ekonomikos sistemai, nes turtingosios šalys pirmos gautų naudos iš neturtingųjų šalių pakilimo (90). Galvoje turima ne tik būtinybė sutrikusį funkcionavimą pataisyti parama. Vargšai laikytini ne „našta“ (91), bet ištekliais net ir griežtai ekonominiu požiūriu. Tačiau kaip nepagrįsta atmestina klaidinga

nuomonė, kad rinkos ekonomikai, idant ji geriau funkcionuotų, struktūriškai reikia tam tikro skurdo ir nepakankamo išsivystymo. Skatinti emancipaciją rinkai naudinga, tačiau ji neturėtų kliautis vien savimi, nes neištengs padaryti to, kas pranoksta jos jėgas. Tam pasitelktinos moralinės jėgos subjektų, gebančių tai pasiekti.

36. Ekonominis gyvenimas negali įveikti visų problemų tiesiog skleisdamas *verslo logiką*. Veikia jis turėtų *orientuotis į visuotinę gerovę*, kuria taip pat ir pirmiausia privalu rūpintis ir politinei bendruomenei. Todėl nevalia užmiršti, kad ekonominės veiklos, kurios užduotis kurti turta, atidalijimas nuo politikos, turinčios rūpintis teisingumu perskirstant gėrybes, sukelia rimtų sutrikimų.

Bažnyčia nuo seno laikosi nuomonės, kad ekonominė veikla nelaikytina antisocialine. Rinka, kaip tokia, nėra vieta, kur vargšus engia turtingieji, ir tokia neturi tapti. Visuomenė neturi gintis nuo rinkos, tarsi jos plėtra *ipso facto* griautų tikrai žmogiškus santykius. Žinoma, rinka gali pakrypti neigiama linkme, tačiau tai nutinka ne todėl, kad tai atitiktų jos esmę, bet dėl to, jog tokia kryptimi ją pastūmėja tam tikra ideologija. Nevalia užmiršti, kad rinkos grynu pavidalu nebūna. Ją visada formuoja kultūrinės ypatybės, suteikiančios jai konkretų veidą ir kryptį. Atsakingiesiems vadovaujantis egoistiniais interesais, ekonomika ir finansais, kaip įrankiais, gali būti naudojamos iš tikro netikusiai. Kaip tokios, geros priemonės gali virsti žalingomis. Tačiau tokius padarinius sukelia apakęs žmogaus protas, ne pačios priemonės. Todėl kaltinti reiktų ne priemones, bet žmogų, jo moralinę sąžinę ir asmeninę bei socialinę atsakomybę.

Bažnyčios socialinis mokymas laikosi nuomonės, kad tikrai žmogiškus draugystės ir bendrystės, solidarumo ir abipusiškumo santykius galima įgyvendinti ir ekonominėje veikloje, ne tik už ar „po“ jos. Ekonomikos sritis nėra nei morališkai neutrali, nei iš prigimties nežmoniška ir antisocialinė. Ji neatsiejama nuo žmogaus veiklos ir būtent todėl, kad yra žmogiška, turi būti struktūruojama bei institucionalizuojama laikantis etinio požiūrio.

Mūsų laukia didžiulis iššūkis, kurį iškelė vystymosi problemos šiame globalizacijos amžiuje ir dar labiau padidino ekonomikos ir finansų krizė. Savo mąstymu bei elgesiu turime parodyti, kad ne tik nevalia apleisti ar silpninti tokių tradicinių socialinės etikos principų kaip skaidrumas, sąžiningumas ir atsakomybė, bet kad ir *verslo santykių srityje normalų ekonominį gyvenimą* gali ir turi ženklinti *neatlyginamumo principas* ir dovanos logika. To dabartiniais laikais reikalauja tiek žmogus, tiek pats ekonominis mąstymas. To sykiu reikalauja ir meilė bei tiesa.

37. Bažnyčios socialinis mokymas visada teigė, kad *teisingumas susijęs su visais ekonominės veiklos etapais*, nes jie niekada neatskiriami nuo žmogaus ir jo poreikių. Išteklių gavyba, finansavimas, gamyba, vartojimas ir visi kiti etapai neišvengiamai turi moralinių padarinių. Tad *kiekvienas ekonominis sprendimas turi moralinių padarinių*. Visa tai patvirtina socialiniai mokslai ir šandienio mokslo tendencijos. Galbūt anksčiau ir buvo įmanoma įsivaizduoti, jog galima patikėti ekonomikai kurti turta, o politikai vėliau duoti užduotį jį paskirstyti. Šiandien taip elgtis sunkiau, nes ekonominė veikla nesilaiko teritorinių sienų, o vyriausybių viršūnės ir toliau daugiausia apsiriboja vietiniu lygmeniu. Todėl teisingumo taisyklių būtina paisyti nuo pat pradžių, dar besirutuliojant ekonominiam procesui, o ne taikyti jas po to ar lygiagrečiai. Be to, sukurtina erdvė ekonominei veiklai, kurios subjektai laisvu apsisprendimu vadovaujasi principais, kitokiais negu grynas pelno siekis, tačiau sykiu visgi galinčiais duoti ekonominės vertės. Daugelis ekonomikos raiškos formų, kilusių iš konfesinių ir nekonfesinių iniciatyvų, rodo, jog tai konkrečiai įmanoma.

Globalizacijos amžiuje ekonomiką vargina konkuruojantys modeliai, priklausomi nuo labai skirtingų kultūrų. Iš to kylančios ekonominės-verslinės elgsenos iš esmės siejasi su pagarba mainų teisingumui. *Ekonominiam gyvenimui* neabejotinai būtinos *sutartys*, reguliuojančios lygiaverčių vertybių mainus. Tačiau ne mažiau reikalingi ir *teisingi įstatymai*, politikos valdomi *perskirstymo mechanizmai* ir, be to, *dovanojimo dvasios* paženklinanti darbai. Globalizuota ekonomika, regis, pirmenybę teikia sutartimis paremtiems gėrybių mainams, tačiau sykiu tiesiogiai ir netiesiogiai rodo ir kitų abiejų formų – politikos logikos ir neatlyginamos dovanos logikos – poreikį.

38. Mano pirmtakas Jonas Paulius II į šią problematiką atkreipė dėmesį enciklikoje *Centesimus annus*, atskleisdamas, jog būtina sistema, turinti tris subjektus – *rinką, valstybę ir pilietinę visuomenę* (92). *Neatlyginamumo* ir brolystės *ekonomikos* tinkamiausia sritimi jis laikė pilietinę visuomenę, tačiau nenorėjo atmesti nė abiejų kitų sričių. Šiandien galime pasakyti, kad ekonominis gyvenimas laikytinas daugiamate tikrove: visur turi būti skirtingos apimties ir savitų formų broliško abipusiškumo aspektas. Globalizacijos laikotarpiu ekonominė veikla negali atsisakyti neatlyginamumo, tarp įvairių jos subjektų bei veikėjų skleidžiančio solidarumą ir atsakomybę už teisingumą ir visuotinę gerovę. Galiausiai tai konkreti ir sena ekonominės demokratijos forma. Solidarumas pirmiausia reiškia tai, kad visi jaučiasi esą atsakingi už visus (93), ir todėl jo negalima palikti vien valstybei. Anksčiau manyta, jog pirma

reikia pasirūpinti teisingumu, o vėliau kaip prieda galima pridurti neatlyginamumą, tačiau šiandien tenka konstatuoti, kad be neatlyginamumo neįmanoma pasiekti nė teisingumo. Todėl būtina rinkta, kurioje verslas, siekdamas savo kaip institucijos skirtingų tikslų, galėtų veikti laisvai ir lygiomis sąlygomis. Greta į pelną orientuotų privačių įmonių ir įvairaus pobūdžio valstybinių įmonių vietas bei galimybę veikti turėtų abipusių bei socialinių tikslų siekiantys gamybiniai junginiai. Tikėtina, kad iš jų susitikimo rinkoje galima laukti verslo elgsenų tam tikrų hibridinių darinių ir ateityje didesnės pagarbos *ekonomikos sucivilizavimui*. Meilė tiesoje šiuo atveju reiškia būtinybę suteikti pavidalą bei struktūrą toms ekonominėms iniciatyvoms, kurios pelno neatmeta, tačiau sykiu trokšta pranokti lygiavertiškumo principo bei savitikslio pelno logiką.

39. Popiežius Paulius VI enciklikoje *Populorum progressio* ragino sukurti *rinkos ekonomikos modelį, gebantį bent ateityje aprėpti visas tautas, ne tik turinčias atitinkamų galimybių ir pajėgumų*. Jis reikalavo siekti visiems žmoniškesnio pasaulio, „kur visi galėtų duoti ir gauti, vienu pažangai nekludant kitų vystymuisi“ (94). Enciklikos *Rerum novarum* reikalavimus bei tikslus jis taip išplėtė iki visuotinio lygmens. Anai enciklikai pasirodžius kaip atsakui į pramonės revoliuciją, pirmą kartą įsitvirtino tuomet neabejotinai pažangi mintis, jog tam, kad visuomeninė santvarka išliktų, reikia valstybės persikirstomojo įsikišimo. Šiandien, jau neminint to, kad rinkų bei visuomeninių grupių atsivėrimo procesą ištiko krizė, toks požiūris yra ribotas ir negali patenkinti visiškai žmogiškos ekonomikos reikalavimų. Ko laikėsi Bažnyčios socialinis mokymas, remdamasis savo žmogaus bei visuomenės samprata, šiandien reikalauja globalizacijai būdinga dinamika.

Jei rinkos logika ir valstybės logika sutartinai toliau kiekviena laikosi įsikibusi savo įtakos zonos monopolio, piliečių santykius ženklintis solidarumas, užuojauta ir pagalba, neatlyginama veikla galiausiai išnyksta. Pastarieji dalykai skiriasi ir nuo „davimo, kad turėtum“, sudarančio mainų logikos esmę, ir nuo „privalomo davimo“, būdingo valstybinių įstatymų įpareigojamos viešosios elgsenos logikai. Norint įveikti nepakankamą išsivystymą, būtina įsikišti siekiant ne tik pagerinti gėrybių mainais besiremiančias transakcijas ar viešųjų pagalbų struktūrų funkcionavimą, bet pirmiausia *pasauliniu lygmeniu vis labiau didinti atvirumą ekonominei veiklai, išsiskiriančiai neatlyginamumo ir bendrystės dalimi*. Išskirtinis rinkos-valstybės binomas visuomeniškumą ardo, tuo tarpu solidarumą gimdo solidarios ekonominio gyvenimo formos, kurios derlingiausių dirvą atranda pilietinėje visuomenėje, jos neapribodamos. Neatlyginamumo rinkos nėra, ir neat-

lyginamumo paženklintų nuostatų negalima prisakyti įstatymais. Tačiau ir rinkai, ir politikai reikia žmonių, pasirengusių vienas kitam save dovanoti.

40. Dabartinė tarptautinės ekonomikos dinamika, kuriai būdingi dideli iškraipymai ir sutrikimai, reikalauja *iš pagrindų pakeisti verslo sampratą*. Senosios verslo veiklos formos nyksta, tačiau horizonte išnyra nauji daug žadantys pavidalai. Vieną didžiausių pavojų neabejotinai kelia tai, kad verslas kone išskirtinai atsakingas investuotojams ir per tai galiausiai praranda savo reikšmę visuomenei. Dėl didėjančios apimties ir kapitalo augančio poreikio vis mažiau verslo įmonių priklauso nuo to paties verslininko, kuris būtų ilgesnį laiką – o ne vien laikinai – atsakingas už savo įmonės veiklą bei rezultatus, negana to, verslo įmonės vis rečiau priklauso tik nuo vieno regiono. Be to, vadinamasis gamybinės veiklos perkėlimas gali susilpninti verslininko atsakomybės jausmą tokių suinteresuotųjų kaip darbuotojai, tiekėjai, vartotojai, ekologija ir didesnė visuomeninė aplinka atžvilgiu ir pirmenybę labiau teikti akcininkams, nesusijusiems su konkrečia vieta ir todėl išskirtinai judriems. Tarptautinė kapitalo rinka šiandien tikrai suteikia didžiulę veikimo laisvę. Tačiau kartu vis labiau suvokiama būtinybė, kad verslo įmonei turėtų tekti plati „socialinė atsakomybė“. Net jei Bažnyčios socialiniam mokymui nėra priimtini visi etiniai požiūriai, šiandien lemiantys debatus apie socialinę verslo įmonės atsakomybę, vis dėlto plinta pamatinis įsitikinimas, kad *verslo įmonės vadovybė turi paisyti ne vien savininkų interesų, bet privalo atsižvelgti ir į visas kitas asmenų, prisidedančių prie verslo įmonės gyvenimo, kategorijas – darbuotojus, klientus, įvairių gamybos elementų tiekėjus, atitinkamas bendruomenes*. Pastaraisiais metais radosi kosmopolitinė klasė vadybininkų, kurie dažnai vadovaujasi vien pagrindinių akcininkų nurodymais, tai paprastai būdavo anonimiški fondai, *de facto* lemiantys vadybininko atlyginimą. Tačiau šiandien yra ir daug jaunų vadybininkų, remdamiesi toliaregiškais tyrimais jie vis geriau perpranta tvirtus ryšius, jų verslo įmonę siejančius su regionu ar regionais, kuriuose ji veikia. Popiežius Paulius VI kvietė rimtai pagalvoti, kokią žalą savo šaliai galima padaryti asmeniniais sumetimais perkeltiant savo kapitalą į užsienį (95). Popiežius Jonas Paulius II pastebėjo, kad *investicijai, greta ekonominės, visada būdinga ir moralinė reikšmė* (96). Pabrėžtina, jog visa tai galioja ir šiandien, kai kapitalo rinka smarkiai liberalizuota ir šiuolaikinė technologinė mąstysena gali paskatinti investiciją laikyti vien techniniu procesu, neįžvelgiant joje kokio nors žmogiško ir etinio veiksmo. Nėra pagrindo neigti, kad tam tikras kapitalas, investuojamas užsienyje, o ne tėvynėje, gali padaryti gera. Tačiau taip pat privalu iš akių neišleisti teisingumu besiremiančių pretenzijų bei

to, kokia šio kapitalo kilmė ir kokia žala žmonėms padaroma, kai jis investuojamas kitoje vietoje, negu buvo sukurtas (97). Būtina vengti finansinius išteklius naudoti spekuliacijoms ir nepasiduoti pagundai vaikytis tik trumpalaikio pelno, nekreipiant dėmesio į ilgalaikį verslo įmonės tvarumą, investicijos naudą realiajai ekonomikai ir rūpinimąsi, kad ekonominės iniciatyvos būtų tinkamai ir laiku įgyvendinamos užtektinai neišsivysčiusiose šalyse. Lygiai taip pat nėra pagrindo neigti, kad kapitalo perkėlimas į užsienį, jei tai susiję su investicijomis ir švietimu, atitinkamos šalies gyventojams gali išeiti į gera. Darbo ir techninių žinių reikia visur. Tačiau neleistina, kad kapitalas būtų perkeliamas vien siekiant gauti naudos iš tam tikrų palankių sąlygų ar net kitus išnaudoti, autentiškai neprisidedant vietinės visuomenės labai prie tvarios gamybinės bei socialinės sistemos, kuri yra būtina stabilaus vystymosi sąlyga, atsiradimo.

41. Šiame kontekste naudinga atkreipti dėmesį, jog *verslo veikla* yra ir visada turi būti *daugiareikšmė*. Jau kurį laiką vyraujantis rinkos-valstybės binomas įpratino mus prieš akis turėti tik kapitalistinio pobūdžio privačius verslininkus ir valstybinių įmonių vadovus. Iš tikrųjų verslo veikla suvoktina ne taip schemiškai. To reikalauja keli metaekonominiai motyvai. Verslo veiklai iki profesinės dar būdinga žmogiškoji reikšmė (98). Ji yra bet kurio darbo, traktuojamo kaip *actus personae* (99), dalis; todėl yra geras dalykas kiekvienam darbėmii suteikti galimybę prisidėti asmeniškai, idant jis pats jaustųsi dirbęs „savo srityje“ (100). Neatsitiktinai popiežius Paulius VI mokė, kad „kiekvienas, kuris dirba, kuria“ (101). Įvairaus pobūdžio verslo įmonių, niekaip neišsitenkančių to, kas „privatu“ ir „valstybiška“, perskyroje, yra kaip tik dėl to, kad būtų paisoma dirbančio žmogaus reikalavimų bei orumo ir visuomenės poreikių. Kiekvienas turi ir įgyvendina savitą verslinį gebėjimą. Trokštant ekonomikos, netrukus galėsiančios tarnauti nacionalinei ir pasaulinei visuotinei gerovei, į šią plačią verslo veiklos reikšmę pravartu atsižvelgti. Toks erdvesnis požiūris skatina mainus bei ugdo abipusiškumą taikant įvairių verslo veiklos tipologiją, laiduodamas kompetencijos tėkmę iš į pilną orientuotos srities į pelno nesiekiančią sritį ir, priešingai, iš viešosios srities į pilietinės visuomenės sritį, iš ekonomiškai pažengusių regionų į besivystančių šalių regionus.

Daugiareikšmė yra ir *politinė valdžia*, to irgi negalima išleisti iš akių stengiantis sukurti naują, socialiai atsakingą ir į žmogų orientuotą ekonominę gamybinę santvarką. Norint visame pasaulyje plėtoti daugialypę verslo veiklą, būtina skatinti ir padalytą bei įvairiais lygmenimis veikiančią politinę valdžią. Mūsų laikų integruotoji ekonomika nepanaikina valstybių vaidmens,

veikiau ji įpareigoja vyriausybės artimiau tarpusavyje bendradarbiauti. Išminties ir proto argumentai neleidžia per anksti skelbti valstybės saulėlydžio. Gilinantis į dabartinę krizę, jos vaidmuo kaip tik didėja, ji atgauna daug savo kompetencijų. Taip pat yra šalių, kur valstybės kūrimas ar atkūrimas ir toliau lieka pagrindinė jų vystymosi sąlyga. Solidariai sprendžiant dabartines ekonomines problemas *tarptautinė pagalba* ir yra būtent tai, kas turėtų stiprinti konstitucines, teises ir administracines sistemas šalyse, dar neišgalinčiose iki galo džiaugtis tomis gėrybėmis. Greta ekonominės pagalbos, būtina ir parama teisei valstybei būdingoms garantijoms – veiksmingai viešosios tvarkos bei kalnimo sistemai, paisant žmogaus teisių, ir tikrai demokratinėms institucijoms – stiprinti. Valstybės nebūtinai visur turi turėti tuos pačius bruožus: stiprinti silpną konstitucinę sistemą greta valstybės puikiai gali iškylantys vis kitokie politiniai veikėjai – kultūrinio, socialinio, regioninio ar religinio pobūdžio. Politinės valdžios paskirstymas vietiniu, nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu irgi yra vienas iš pagrindinių būdų ekonominei globalizacijai valdyti. Tokiu būdu taip pat galima užkirsti kelią faktiškam demokratijos pamatų griovimui.

42. Globalizacijos atžvilgiu kartais pasitaiko *fatalistinių* nuostatų, tarsi vyraujanti dinamika būtų pagimdyta beasmenių anoniminių jėgų ir nuo žmogaus valios nepriklausomų struktūrų (102). Čia pravartu priminti, kad globalizacija tikrai yra socialinis ekonominis procesas, tačiau tai nėra jos vienintelis matmuo. Už vis labiau regimo proceso slypi žmonija – asmenys ir tautos, – kuriai šis procesas turėtų duoti naudos ir paskatinti vystymąsi (103), kadangi atitinkamos atsakomybės imamasi ir individualiai, ir kolektyviai. Sienu įveika yra ne tik materialinis dalykas, bet ir kultūrinis klausimas tiek motyvų, tiek padarinių atžvilgiu. Aiškinant globalizaciją deterministiškai, prarandami jos vertinimo bei krypties kriterijai. Globalizacija yra žmogiška tikrovė, galinti rutuliotis įvairiomis kultūrinėmis kryptimis, kurias būtina rūpestingai pasverti. Globalizacijos proceso tiesa ir jos pagrindinis etinis kriterijus yra žmonijos vienybė ir jos žengimas gėrio link. Todėl privalu nenuilstamai *stengtis, kad globalinis integracijos procesas rutuliotųsi asmenine ir bendruomenine, taip pat transcendencijai atvira kultūrine linkme*.

Nepaisant kai kurių struktūriškai nulemtų neneigtųjų, bet ir neabsoliutintinų matmenų, „globalizacija a priori nėra nei gera, nei bloga. Ji bus tokia, kokią ją padarys žmonės“ (104). Turime būti ne aukos, bet statydintojai, besiremiantys protu ir besivadovaujantys meile bei tiesa. Aklas priešinimasis yra klaidinga laikysena, prietarai, neleidžiantys procese išžvelgti daug teigiamų aspektų ir todėl keliantys pavojų paleisti vėjais progą

pasinaudoti jo daugialypėmis vystymuisi teikiamomis galimybėmis. Tinkamai planuojami bei įgyvendinami globalizacijos procesai leidžia iki šiol negirdėtu mastu perskirstyti turta pasauliniu lygmeniu; tačiau valdomi netikusiai jie, priešingai, gali padidinti skurdą bei nelygybę ir krize užkrėsti visą pasaulį. Būtina *pašalinti* didžiulius *šių procesų trūkumus*, dėl kurių atsiranda naujų susiskaldymų tautose ir tarp tautų, ir rūpintis, kad turtas nebūtų perskirstomas tiesiog perskirstant skurdą ar jį net dar padidinant, šito baimintis verčia netikęs dabartinės situacijos valdymas. Ilgai manyta, kad neturtingosios tautos neperžengs iš anksto nustatytos išsivystymo stadijos ir turės tenkintis išsivysčiusių tautų filantropija. Tokiai mąstysenai enciklikoje *Populorum progressio* pasipriešino popiežius Paulius VI. Materialinės galimybės padėti šioms tautoms iškopti iš skurdo šiandien potencialiai didesnės negu anksčiau, tačiau jomis daugiausia pasinaudojo pačios išsivysčiusios tautos, mokėjusios daugiau naudos išgauti iš kapitalo ir darbo judėjimo liberalizacijos. Todėl gerovės sklidimo pasaulyje nevalia stabdyti savanaudiškais, protekcionistiniais ir pavienių interesų dominuojamais projektais. Naujų ar jau esančių plėtros kelyje šalių įtraukimas padėtų geriau įveikti krizę. Nuo globalizacijos proceso neatsiejami pokyčiai kelia didelių sunkumų ir pavojų, kurie įveikiami tik tada, kai iš akių neišleidžiama antropologinė ir etinė dvasia, globalizacijos gelmėse pati krepianči solidarios humanizacijos linkme. Deja, tokia dvasia neretai būna užgožta individualistinio bei utilitaristinio pobūdžio etinių-kultūrinių požiūrių. Globalizacija – daugiasluoksnis ir daugiareikšmis reiškiny, kuris suvoktinas įžiūrint visus jos skirtingus matmenis, įskaitant teologinį, ir jų visų vienybę. Tai leistų globalizaciją įgyvendinti bei *kreipti santykio, bendrystės ir dalijimosi linkme*.

Ketvirtas skyrius

TAUTŲ VYSTYMASIS, TEISĖS IR PAREIGOS, APLINKA

43. „Visuotinis solidarumas, kuris yra faktas ir teikia mums daug naudos, yra ir pareiga“ (105). Daugelis žmonių šiandien linksta manyti, jog niekam nieko nėra skolingi, išskyrus save pačius. Jie įsitikinę turį tik teises, ir jiems neretai labai sunku ugdyti atsakomybę už savo ir kitų visapusišką vystymąsi. Todėl svarbu paskatinti iš naujo apmąstyti tai, kad teisės suponuoja pareigas, *be kurių jos virsta savivale* (106). Šiandien išgyvename slegiantį prieštaravimą. Viena vertus, reiškiamos pretenzijos į tariamas savavališko bei perteklinio pobūdžio teises dingstimi, kad jos pripažįstamos bei skatinamos valstybinių struktūrų, tuo tarpu didelei žmonijos daliai elementarios ir pagrindinės teisės ne-

pripažįstamos arba jos pažeidinėjamos (107). Dažnai konstatuotinas ryšys tarp teisės į perteklių ar tiesiog teisės ją laužyti bei linkti į blogį reikalavimo gerovės visuomenėse ir maisto, geriamojo vandens, mokyklinio išsilavinimo ar pagrindinės medicinos priežiūros stokos kai kuriuose nepakankamai išsivysčiusiuose pasaulio regionuose bei didmiesčių pakraščiuose. Tokio ryšio esmė ta, kad individualiosios teisės, atsietos nuo jas įprasminančios pareigų aplinkos, iškrinka ir sukelia praktiškai beribę bei jokių kriterijų neturinčią pretenzijų spiralę. Perdėtas teisių akcentavimas lemia nepakankamą dėmesį pareigoms. Pareigos teises riboja, nes tada pastarosios išlieka antropologinės ir etinės tiesos kontekste ir savivale nevirsta. Tad pareigos teises sustiprina, jų gynimą ir skatinimą pateikdamos kaip užduotį tarnaujant gėriui. Tačiau jei žmogaus teisės grindžiamos vien piliečių susirinkimo sprendimais, jas bet kada galima pakeisti, todėl pareiga jų paisyti bei laikytis visuotinėje sąmonėje susilpnėja. Vyriausybės ir tarptautinės organizacijos teisių objektyvumą ir „nedisponuojamumą“ tada gali išleisti iš akių. Kai tai įvyksta, iškyla pavojus autentiškam tautų vystymuisi (108). Tokios nuostatos tarptautines organizacijas kompromituoja pirmiausia vystymosi stokojančių šalių akyse. Mat pastarosios reikalauja iš tarptautinės bendruomenės pagalbą, kad jos taptų „savo likimo architektėmis“ (109), laikyti pareiga, t. y. prisiimti pareigas. *Dalijimasis abipusėmis pareigomis mobilizuoja daug labiau negu vien teisių reikalavimas*.

44. Teisių ir pareigų samprata vystymosi srityje turi atsižvelgti ir į problemas, susijusias su *gyventojų daugėjimu*. Tai labai svarbus autentiško vystymosi aspektas, nes neatskiriamas nuo neatsisakytinų gyvybės ir šeimos vertybių (110). Gyventojų gausėjimą laikyti pagrindine nepakankamo vystymosi priežastimi neteisinga – net ir ekonominiu požiūriu. Tereikia prisiminti, viena vertus, žymų vaikų mirtingumo sumažėjimą bei vidutinės gyvenimo trukmės pailgėjimą neseniai ekonominės pažangos pasiekusiose šalyse ir, kita vertus, aiškius krizės ženklus visuomenėse, išsiskiriančiose nerimą keliančiu gimstamumo sumažėjimu. Bažnyčia, kuriai rūpi žmogaus tikrasis vystamasis, siūlo be išlygų gerbti žmogiškąsias vertybes, neišskiriant nė lytiškumo: jo nevalia susiaurinti ligi vien hedonistinio bei žaismingo veiksmo, lygiai kaip ir lytinio ugdymo negalima apriboti tikta technine instrukcija, kurios vienintelis rūpestis būtų apsaugoti nuo galimo užsikrėtimo ligomis ar nėštumo „rizikos“. Tai nuskurdintų ir iškreiptų giliają lytiškumo reikšmę, kurią turėtų pripažinti bei atsakingai priimti ir pavieniai asmenys, ir bendruomenė. Atsakomybė taip pat neleidžia lytiškumo laikyti vien malonumo šaltiniu bei priskirti prie politinių priverstinio gimstamumo reguliavimo priemonių. Abiem atvejais

susiduriama su materialistiniu požiūriu bei jo politiniu įgyvendinimu, kai žmogui galiausiai taikomos įvairios prievartos formos. Visam tam šioje srityje būtina priešpriešinti valstybės bei jos varžomųjų politinių priemonių atžvilgiu pirmapradiškesnę šeimos kompetenciją (111) bei atitinkamą tėvų auklėjimą.

Morališkai atsakingas atvirumas gyvybei yra socialinis ir ekonominis turtas. Gausios nacijos iš skurdo iškopė dėl gyventojų gausos bei gebėjimų. Ir priešingai, anksčiau klestėjusios nacijos gimstamumui sumažėjus dabar perėjo į netikrumo ir kai kur savo nuosmukio pakopą – tokia esminė problema kaip tik iškilo gerovės visuomenėms. Gimstamumui sumažėjus ir gyventojų sumažėjus žemiau kritinės demografinės vertės, krizė išstinka socialinės pagalbos sistemas, didėja išlaidos, ribojamas santaupų atidėjimas ir dėl to investicijoms būtini finansiniai ištekliai, silpsta disponuojamumas kvalifikuota darbo jėga ir senka rezervuaras „galvų“, reikalingų nacijos poreikiams tenkinti. Be to, dėl mažų, kartais itin mažų šeimų, gresia pavojus, jog nuskurs socialiniai santykiai ir nebus laiduotos veiksmingos solidarumo formos. Visa tai liudija menką pasitikėjimą ateitimi ir moralinį nuovargį. Todėl kyla socialinė ir ekonominė būtinybė jaunosioms kartoms vėl atskleisti šeimos ir santuokos grožį bei tai, kad šios institucijos atitinka giliausius žmogaus širdies bei kilnumo poreikius. Šiuo atžvilgiu valstybės pašauktos priimti politines priemones, kuriomis vyro ir moters santuoka pagrįstos šeimos, visuomenės pagrindinės ir gyvybiškai svarbios ląstelės (112), pagrindinė vieta bei neliečiamumas būtų skatinami ir per rūpinimąsi jos ekonominėmis bei finansinėmis problemomis, paisant jos santykiu besiremiančios prigimties.

45. Atsakas į žmogaus giliausius moralinius reikalavimus taip pat turi svarbių ir teigiamų padarinių ekonominėje plotmėje. *Ekonomikai, kad tinkamai funkcionuotų, reikia etikos* – ne kokios nors etikos, bet žmogui draugiškos etikos. Šiandien daug kalbama apie etiką ekonomikos, finansų ir įmonių srityje. Randasi *business ethics* studijų centrų bei ugdymo kursų; toli pažengusiose šalyse dėl socialinę įmonių atsakomybę pabrėžiančio sąjūdžio plinta etinių sertifikatų sistema. Bankai siūlo vadinamąsias „etines“ sąskaitas bei investicinius fondus. Plėtojasi „etinė finansavimo sistema“, pirmiausia smulkių kreditų bei visuotinio mikrofinansavimo pavidalu. Tokios naujovės vertos pripažinimo ir plačios paramos. Jų teigiami padariniai juntami ir mažiau pažengusiose pasaulio zonose. Tačiau pravartu išrutulioti ir galiojantį skyrimo kriterijų, nes matomas tam tikras būdvardžio „etinis“ nuvalkiojimas, vartojant jį labai skirtingam turiniui nusakyti. Gali nutikti ir taip, kad šio žodžio pridengti

prasprūs teisingumui ir žmogaus gerovei prieštaraujantys sprendimai ir nutarimai.

Daug kas priklauso nuo moralės sistemos, kuria remiamasi. Šioje srityje Bažnyčios socialinis mokymas gali prisidėti ypatinga žinia, kad žmogus sukurtas kaip „Dievo paveikslas“ (*Pr 1, 27*); iš to išplaukia ir žmogaus asmens kilnumo nepažeistinumumas, ir transcendentinė prigimtinių moralinių normų vertė. Ekonomikos etikai, nepaisančiai šių abiejų kertinių akmenų, neišvengiamai iškiltų pavojus prarasti savo moralinę kokybę ir tapti įrankiu; kitaip tariant, ji rizikuotų virsti esamos ekonominės bei finansinės sistemos funkcija ir nebebūti jos sutrikimus taisantis veiksnys. Be kita ko, ja galiausiai būtų imta teisinti ir etiškai nepriimtinius projektus. Be to, žodį „etinis“ nevalia vartoti ideologiškai diskriminaciniu būdu, duodant suprasti, jog iniciatyvos, formaliai tokiu apibūdinimu nepapuoštos, nėra etiškos. Todėl privalu stengtis, kad ne tik – ši pastaba esminė! – atsirastų „etiški“ ekonomikos ar finansinės sistemos sektoriai ir sritys, bet ir visa ekonomika bei visa finansinė sistema būtų etiškos – ne tik išoriškai, tačiau ir iš pagarbos jų pačių prigimties esminiams reikalavimams. Šiuo atžvilgiu naujausias Bažnyčios socialinis mokymas nedviprasmiškai primena, jog ekonomika su savo visomis atšakomis yra daugialypės žmogiškosios veiklos dalis (113).

46. Apžvelgus temas, kuriose nagrinėjamas *ryšys tarp verslo ir etikos*, ir gamybos sistemų daromą pažangą, atrodo, jog iki šiol visuotinai paplitusi perskyra tarp į pelną orientuoto (*profit*) pelno ir pelno nesiekiančių (*non profit*) organizacijų tinkamai nebeatspindi tikrosios situacijos arba nebeįstengia daryti veiksmingos įtakos būsimam vystymuisi. Pastaraisiais dešimtmečiais tarp abiejų verslo tipų atsirado tarpinė sritis, kurią sudaro tradiciniai verslo dariniai, pasirašę pagalbos atsilikusioms šalims sutartis; įmonių grupės, siekiančios socialiai naudingų tikslų, margas vadinamosios viešosios ir bendruomeninės ekonomikos atstovų pasaulis. Tai ne tik „trečiasis sektorius“, bet taip pat nauja, plati ir sudėtinga tikrovė, apimanti ir privatųjį, ir viešąjį elementą, neatmetanti pelno, bet laikanti jį priemone humaniškiems bei socialiniams tikslams įgyvendinti. Tai, kad šie dariniai pelno nedalija ar kad turi vienokią ar kitokią teisės normų numatytą struktūrą, pasitraukia į antrą planą, palyginti su jų pasirengimu suvokti pelną kaip priemonę rinkai bei visuomenei humanizuoti. Linkėtina, kad tokių naujų verslo formų atžvilgiu visoje šalyse būtų taikoma atitinkama teisinė bei mokesstinė politika. Nė kiek nemenkindamos tradicinių verslo formų reikšmės bei naudos, naujosios formos skatina sistemą aiškiau ir tobuliau atsižvelgti į ekonomikos subjektų pareigas. Ir ne vien tai. *Kaip tik institucinių verslo*

formų įvairovė turėtų pagimdyti žmogiškesnę ir sykiu konkurencingesnę rinką.

47. Įvairių verslo tipų – ypač gebančių suvokti pelną kaip priemonę rinkai ir visuomenei humanizuoti – gausėjimo turėtų būti siekiama ir šalyse, kenčiančiose dėl pašalinimo ar išstūmimo iš globalinės ekonomikos apykaitos, kur labai svarbūs deramai suprantamo ir įgyvendinamo subsidiarumo projektai, kuriais siekiama įtvirtinti teises, sykiu visada numatant atitinkamos atsakomybės perėmimą. Teikiant paramą *vystymuisi* siekti būtina laiduoti *pagrindinę vietą žmogaus asmeniui* – subjektui, kuris pats pirmas turi prisiimti pareigą vystytis. Pagrindinis dėmesys skirtinas konkrečiau žmogaus tam tikrame regione gyvenimo sąlygų pagerinimui, idant jis galėtų atlikti pareigas, kurių įvykdyti dabar neleidžia kritinė padėtis. Rūpinimasis niekada negali būti abstraktus. Kad atitiktų konkrečias situacijas, vystymosi programos turėtų būti lanksčios, o paramos gavėjai privalėtų tiesiogiai įsitraukti į projektų rengimą ir būti pagrindiniai jų įgyvendintojai. Lygiai taip būtina taikyti pažangos ir priežiūros kriterijus, įskaitant rezultatų kontrolę, nes visuotinai galiojančių receptų nėra. Daug kas priklauso nuo konkrečiau įsikišimo būdo. „Kadangi tautos yra savo pačių pažangos architektės, joms pirmučiausia ir tenka našta bei atsakomybė už tai. Tačiau jos to nepakels, jei liks viena nuo kitos izoliuotos“ (114). Turint prieš akis stiprėjančią pasaulio tolesnės integracijos procesą, šis popiežiaus Pauliaus VI įspėjimas šiandien dar aktualesnis. Įtraukimo dinamika jokių būdu nėra mechaniskas dalykas. Priimant sprendimus, būtina rūpestingai įvertinti situaciją ir kuo tiksliausiai atsižvelgti į tautų ir konkrečių asmenų gyvenimą. Greta didelių projektų reikia ir nedidelių, o pirmiausia veikliai mobilizuoti visus pilietinės visuomenės narius, tiek juridinius, tiek fizinius asmenis.

Tarptautiniam bendradarbiavimui reikia žmonių, kurie savo ekonominio bei žmogiškojo vystymosi procesu dalytųsi rodydami solidarumą savo dalyvavimu, globa, lavinimu bei pagarba. Vadovaudamosi šiais aspektais, tarptautinės organizacijos turėtų klausti, ar iš tikrųjų veiksmingi jų dažnai brangūs biurokratiniai administracijos aparatai. Kartais pasitaiko, kad paramos gavėjas paramos davėjui tampa tik priemone, tuomet vargšai reikalingi išpūstoms biurokratinėms organizacijoms išlaikyti: savo pačių išlaikymui jos sunaudoja perdėm daug lėšų, kurios iš tikrųjų turėtų tekti vystymuisi. Šiuo atžvilgiu pageidautina, kad visos tarptautinės institucijos ir nevyriausybinės organizacijos išparęigtų būti skaidresnės ir pačios informuotų rėmėjus bei viešąją nuomonę, kokia procentinė dalis gautų lėšų skirta bendradarbiavimo programoms, koks tikrasis tų programų turinys ir kokia įstaigos išlaidų sudėtis.

48. Vystymosi tema šiandien stipriai susijusi su pareigomis, išplaukiančiomis iš *žmogaus santykio su gamtine aplinka*. Toks santykis dovanotas Dievo. Elgesys su gamta neatskiriamas nuo atsakomybės vargšų, būsimųjų kartų ir visos žmonijos atžvilgiu. Gamtą ir pirmiausia žmogų laikant atsitiktinumo ar evoliucinio determinizmo vaisiumi, atsakomybės pajauta sąžinėje susilpnėja. Tuo tarpu tikintysis gamtoje išvelgia įstabų Dievo kūrybiško įsikišimo rezultatą, kuriuo žmogus gali atsakingai naudotis, pagarbos vidinei kūrinijos pusiausvyrai dvasia tenkindamas savo paties materialinius bei dvasinius poreikius. Tokiam supratimui išnykus, žmogus gamtą arba traktuos kaip neliečiamą tabu, arba išnaudos. Abi laikysenos neatitinka krikščioniškojo požiūrio į gamtą kaip į Dievo kuriamosios veiklos vaisių.

Gamta yra meilės ir tiesos plano išraiška. Ji už mus pirmesnė ir Dievo mums dovanota kaip gyvenamoji erdvė. Ji kalba mums apie Kūrėją (plg. *Rom* 1, 20) ir apie jo meilę žmonėms. Laikų pabaigoje gamtai skirta būti suvienytai Kristuje (plg. *Ef* 1, 9–10; *Kol* 1, 19–20). Tad ji irgi yra „pašaukimas“ (115). Gamta mums duota ne kaip „atsitiktinai išbarstytų atliekų krūva“ (116), bet kaip dovana Kūrėjo, sumaniusio jai būdingas sąrangas, idant žmogus iš to išrutuliotų reikiamas gaires, kaip ją sergėti bei ja rūpintis (plg. *Pr* 5, 15). Tačiau sykiu būtina pabrėžti, jog gamtą laikyti svarbesne už žmogaus asmenį – tai prieštarauti tikrajam vystymuisi. Tokia laikysena kreipia prie naujapagoniškujų nuostatų ar naujojo panteizmo: žmogaus išganymo negalima kildinti vien iš grynai natūralistiškai suvokiamos gamtos. Tačiau lygia greta atmestina ir priešinga pozicija, kai trokštama gamtą visiškai technizuoti, mat gamtos aplinka nėra vien materija, kuria galėtume disponuoti kaip išgeidžiame, tai įstabus Kūrėjo kūrinys, kuriam būdinga sava „gramatika“, pateikianti tikslus ir kriterijus, įgalinančius kūrinius tuo naudotis ne funkcionaliai ir savavališkai, bet išmintingai. Daug vystymuisi daromos žalos šiandien kyla būtent iš tokių iškreiptų požiūrių. Gamtos susiaurinimas ligi vien paprastų duomenų visumos galiausiai pavirsta aplinkos prievartavimo šaltiniu ir skatina imtis veiksmų, negerbiančių pačios žmogaus prigimties. Kadangi šią prigimtį sudaro ne tik materija, bet ir dvasia, ir, kaip tokia, ji yra kupina įvairių reikšmių bei siektinų transcendentinių tikslų, kultūros atžvilgiu ji irgi yra normatyvinio pobūdžio. Žmogus aiškina ir formuoja gamtinę aplinką per kultūrą, kuriai kryptį savo ruožtu teikia atsakinga, dorovės įstatymo priesakų paisanti laisvė. Todėl visapusiškam žmogaus vystymuisi skirti projektai negali ignoruoti būsimųjų kartų, bet įvairiose srityse – ekologinėje, teisinėje, ekonominėje, politinėje ir kultūrinėje – turi atsižvelgti į skirtingas kartas vienijančią solidarumą ir teisingumą (117).

49. Sprendžiant klausimus, susijusius su aplinkos apsauga bei rūpinimusi ja, atitinkamas dėmesys skirtinas energijos problematikai. Neatsinaujinančių energijos šaltinių perėjimas į kelių valstybių, įtakingų grupių bei įmonių rankas neturtingų šalių vystymuisi yra didelė kliūtis. Mat šios neturi nei ekonominių priemonių prieičiai prie esamų neatsinaujinančių energijos šaltinių įgyti, nei gali finansuoti naujų ir alternatyvių šaltinių paiešką. Gamtinių išteklių, dažnai esančių kaip tik neturtingose šalyse, supirkimas veda prie išnaudojimo bei dažnų konfliktų tarp šalių ir tarp grupių pačioje šalyje. Tokie konfliktai neretai sprendžiami kaip tik tų neturtingų šalių teritorijoje, o jų galutinis balansas būna slegiantis – mirtis, sugriovimai, tolesnis nuosmukis. Tarptautinei bendrijai tenka neatidėliotina užduotis surasti institucinių būdų neatsinaujinančių išteklių išnaudojimui sustabdyti ir tai padaryti įtraukiant neturtingąsias šalis, su kuriomis bendrai planuotina ateitis.

Ir šiame fronte *moralė primygtinai spaudžia atnaujinti solidarumą*, pirmiausia santykių tarp besivystančių ir aukštą pramonės lygį pasiekusių šalių (118). Technologiškai pažengusios visuomenės gali ir privalo mažiau vartoti energijos – ne tik todėl, kad perdurbamosios pramonės gamybos procesas vis pažangesnis, bet ir dėl to, kad jų piliečiai vis jautresni aplinkai. Be to, pridurtina, jog šiandien įmanoma padidinti energijos našumą ir ieškoti alternatyvios energijos. Tačiau sykiu būtina pasauliniu mastu iš naujo perskirstyti energijos rezervus, kad prie jų galėtų prieiti ir šalys, neturinčios savo energijos šaltinių. Jų likimo nevalia atiduoti į pirmo pasitaikiusio rankas ar palikti stipresniojo logikos diktatui. Šių svarbių problemų privalu imtis visiems atsakingai suvokiant padarinius, kurie prislėgs naująsias kartas, pirmiausia nepaprastą daugybę skurdžių tautų jaunuolių, „reikalaujančių savo dalies statydinant geresnį pasaulį“ (119).

50. Ta atsakomybė globali, ji susijusi ne tik su energija, bet ir su visa kūrinija, kurios naujosios kartoms negalime palikti visiškai išekvotos. Žmogui leista atsakingai valdyti gamtą siekiant ją saugoti, ja naudotis ir ją kultivuoti taikant naujas formas bei pažangias technologijas, idant jos gyventojai galėtų oriai gyventi bei maitintis. Mūsų žemėje vietos yra visiems: joje reikiamų išteklių turėtų surasti visa žmonija, kad galėtų oriai gyventi, padedama pačios gamtos, Dievo dovanos Jo paties vaikams, ir remdamasi savo darbu bei išradingumu. Tačiau iš akių privalu neišleisti labai svarbios pareigos perduoti žemę naujosios kartoms tokia, kad ir jie galėtų joje oriai gyventi ir ją toliau dirbti. Tai reiškia „prisiimti pareigą, atsakingai pasvėrus, bendrai nuspręsti, koku keliu pasukti siekiant stiprinti žmogaus ir aplinkos sandorą, kuri turėtų būti Dievo, iš

kurio kylame ir pas kurį einame, kuriamosios meilės atspindys“ (120). Galima tik palinkėti, kad tarptautinė bendrija ir pavienės vyriausybės įstengtų veiksmingai sukliudyti naudotis aplinka darant jai žalą. Ne mažiau būtinos kompetentingos valdžios institucijų didžiulės pastangos, kad visiems būtų skaidriai pareikšti ekonominiai ir socialiniai naudojimosi visuotiniais aplinkos išteklių kaštai ir kad juos iki galo padengtų vartotojai, o ne kitos tautos ar būsimos kartos: aplinkos, išteklių ir klimato apsauga reikalauja, kad tarptautiniu lygmeniu visi atsakingieji imtųsi bendros veiklos ir būtų pasirengę dirbuotis kupini pasitikėjimo, laikydamiesi įstatymo bei solidarumo su silpniausiais mūsų planetos regionais (121). Viena didžiausių ekonomikos užduočių kaip tik ir yra išteklius ne švaistyti, bet našiai vartoti suvokiant, kad našumo sąvoka nėra vertybiškai neutrali.

51. *Žmogaus elgesio su aplinka būdai daro poveikį jo elgesi su savimi pačiu būdams ir priešingai*. Šiandienę visuomenę tai verčia rimtai peržiūrėti savo gyvenimą, daug kur pasaulyje linkstančią į hedonizmą bei vartojimą ir abejingą to daromai žalai (122). Būtina iš tikro pakeisti mąstyseną ir rinktis *naujas gyvenisenas*, kad „sprendimus vartoti, taupyti ir investuoti lemtų tiesos, grožio, gėrio paieška ir bendrystė su kitais žmonėmis siekiant bendrojo augimo“ (123). Kiekvienas pilietinio solidarumo ir draugystės pažeidimas daro žalą aplinkai, lygiai kaip žala aplinkai savo ruožtu sukelia nepasitenkinimą socialinių santykių plotmėje. Ypač mūsų laikais gamta taip integruota į socialinę ir kultūrinę dinamiką, kad ji be maž nebėra nepriklausomas kintamasis. Dykumų plėtimasis ir kai kurių derlingų agrarinių sričių nuskurdimas yra ir tenyškčių gyventojų nusigyvenimo bei atsilikimo rezultatas. Skatinant tokių gyventojų ekonominį bei kultūrinį vystymąsi saugoma ir gamta. Kiek daug gamtinių išteklių sunaikina karas! Tautų taika ir taika tarp tautų leistų dar geriau saugoti gamtą. Išteklių, pirmiausia vandens, supirkinėjimas gali sukelti konfliktų tarp gyventojų. Taikus susitarimas dėl išteklių naudojimo apsaugo gamtą ir kartu atitinkamų visuomenių gerovę.

Bažnyčia atsakinga už kūriniją ir tą savo atsakomybę turi reikšti viešai. Tai darydama ji privalo ne tik ginti žemę, vandenį ir orą kaip visiems priklausančias Dievo dovanas. Ji pirmiausia turi apsaugoti žmones nuo savigriovos. Turėtų egzistuoti kažkas panašaus į deramai suprantamą žmogaus ekologiją. Juk gamtai daroma žala artimai susijusi su kultūra, formuojančia žmonių sugyvenimą. *Jei visuomenėje „žmogiškoji ekologija“* (124) *gerbiama, iš to nauda ir aplinkos ekologijai*. Kaip žmogaus dorybės viena su kita susijusios taip, kad vienos susilpnėjimas kelia pavojų kitoms, lygiai taip ekologinė sistema remiasi pagarba planui, apimančiam ir sveiką sugyvenimą visuomenėje, ir gerą santykį su gamta.

Norint apsaugoti gamtą, skatinamųjų bei draudžiamųjų priemonių neužtenka, lygiai kaip maža ir atitinkamo ugdymo. Tai svarbios pagalbinės priemonės, tačiau *esminė problema yra moralinis visuomenės elgesys*. Jei teisė į gyvybę ir natūralią mirtį negerbiama, jei žmogus pradedamas, išnešiojamas ir gimdomas dirbtiniu būdu, jei embrionai aukojami tyrimams, tai žmogiškosios ekologijos sąvoka iš visuotinės sąmonės galiausiai išnyksta, o su ja – ir aplinkos ekologijos sąvoka. Ne nuoseklu iš naujųjų kartų reikalauti pagarbos gamtinei aplinkai, kai įstatymai bei auklėjimas joms nepadedą gerbti pačioms save. Gamtos knyga yra viena ir nedalijama tiek aplinkos, tiek gyvybės ir lytiškumo, santuokos, šeimos, socialinių santykių, vienu žodžiu, visapusiško žmogaus vystymosi atžvilgiu. Mūsų pareigos aplinkai susijusios su pareigomis žmogui, kaip tokiam, ir kitiems. Negalima vienų pareigų reikalauti, o kitas trypti. Toks šiandienei mąstysenai ir praktikai būdingas gilus prieštaravimas žemina žmogų, drebina aplinką ir kenkia visuomenei.

52. Tiesos ir meilės, kurią tiesa parodo, neįmanoma pasigaminti, jas galima tik priimti. Jų galutinė versmė yra ne žmogus, kuris ir negali ja būti, bet Dievas, tai yra Tas, kuris yra Tiesa ir Meilė. Toks principas visuomenei bei vystymuisi labai svarbus, nes nei viena, nei kita negali būti vien žmogaus vaisius; lygiai taip pat žmogaus ir tautų pašaukimas vystytis remiasi ne vien žmogaus sprendimu, bet yra įrašytas į už mus pirmesnę planą, keliantį mums pareigą, kurią savanoriškai turime prisiimti. Tai, kas egzistuoja už mus pirmiau ir kas mus steigia, būtent tiesa ir meilė, mums parodo, kas yra gėris ir kas yra mūsų laimė. Tai taip pat parodo kelią tikrojo vystymosi link.

(*Tęsinys kitame numeryje*)

Nuorodos

(85) Katalikų Bažnyčios katekizmas, 407; plg. Jonas Paulius II. Enciklika *Centesimus annus*, 25: *op. cit.*, 822–824.
(86) Plg. 17: *AAS* 99 (2007), 1000.
(87) Plg. ten pat, 23: *op. cit.*, 1004–1005.
(88) Šv. Augustinas šį mokymą išsamiai aptaria dialoge apie laisvą valią (*De libero arbitrio*, II, 3, 8 ir t.). Jis kalba apie „vidinį jausmą“, glūdintį žmogaus sieloje. Šį jausmą sudaro aktas, atliekamas anapus normalių proto funkcijų, nereflektuotas ir tartum instinktyvus aktas, kuriuo protas, suvokdamas savo praeinamumą ir klystamumą, priima egzistuojant kažką, kas yra amžina, visiškai teisinga ir tikra. Šv. Augustinas šią vidinę tiesą kartais vadina Dievu (Išpažinimai, X, 24, 35; XII,

25, 35; *De libero arbitrio*, II, 3, 8), dažniau Kristumi (*De magistro*, 11, 38; Išpažinimai, VII, 18, 24; XI, 2, 4).

(89) Benediktas XVI. Enciklika *Deus caritas est*, 3: *op. cit.*, 219.

(90) Plg. 49: *op. cit.*, 281.

(91) Jonas Paulius II. Enciklika *Centesimus annus*, 28: *op. cit.*, 827–828.

(92) Plg. 35: *op. cit.*, 836–838.

(93) Plg. Jonas Paulius II. Enciklika *Sollicitudo rei socialis*, 38: *op. cit.*, 565–566.

(94) 44: *op. cit.*, 279.

(95) Plg. ten pat, 24: *op. cit.*, 269.

(96) Plg. Enciklika *Centesimus annus*, 36: *op. cit.*, 838–840.

(97) Plg. Paulius VI. Enciklika *Populorum progressio*, 24: *op. cit.*, 269.

(98) Plg. Jonas Paulius II. Enciklika *Centesimus annus*, 32: *op. cit.*, 832–833; Paulius VI. Enciklika *Populorum progressio*, 25: *op. cit.*, 269–270.

(99) Jonas Paulius II. Enciklika *Laborem exercens*, 24: *op. cit.*, 637–638.

(100) Ten pat, 15: *op. cit.*, 616–618.

(101) Enciklika *Populorum progressio*, 27: *op. cit.*, 271.

(102) Plg. Tikėjimo mokymo kongregacija. Instrukcija dėl krikščioniškosios laisvės ir išlaisvinimo *Libertatis conscientia* (1986 03 22), 74: *AAS* 79 (1987), 587.

(103) Plg. Jonas Paulius II. Interviu katalikų dienraščiui *La Croix* (1997 08 20).

(104) Jonas Paulius II. Kreipimasis į Popiežiškąją socialinių mokslų akademiją (2001 04 27): *Insegnamenti*, XXIV, 1 (2001), 800.

(105) Paulius VI. Enciklika *Populorum progressio*, 17: *op. cit.*, 265–266.

(106) Plg. Jonas Paulius II. Žinia 2003 m. Pasaulinės taikos dienos proga, 5: *AAS* 95 (2003), 343.

(107) Plg. ten pat.

(108) Plg. Benediktas XVI. Žinia 2007 m. Pasaulinės taikos dienos proga, 13: *op. cit.*, 781–782.

(109) Paulius VI. Enciklika *Populorum progressio*, 65: *op. cit.*, 289.

(110) Ten pat, 36–37: *op. cit.*, 275–276.

(111) Plg. ten pat, 37: *op. cit.*, 275–276.

(112) Plg. Vatikano II Susirinkimas. Dekretas dėl pasauliečių apaštalavimo *Apostolicam actuositatem*, 11.

(113) Plg. Paulius VI. Enciklika *Populorum progressio*, 14: *op. cit.*, 264; Jonas Paulius II. Enciklika *Centesimus annus*, 32: *op. cit.*, 832–833.

(114) Paulius VI. Enciklika *Populorum progressio*, 77: *op. cit.*, 295.

- (115) Jonas Paulius II. Žinia 1990 m. Pasaulinės taikos dienos proga, 6: AAS 82 (1990), 150.
- (116) Heraklitas Efezietis (apie 535–475 pr. Kr.). Fragmentas 22B124, in: H. Diehls – W. Kranz. *Die Fragmente der Vorsokratiker*. Weidmann, Berlin 1952⁶.
- (117) Plg. Popiežiškoji teisingumo ir taikos taryba. Bažnyčios socialinio mokymo santrauka, 451–487.
- (118) Plg. Jonas Paulius II. Žinia 1990 m. Pasaulinės taikos dienos proga, 10: *op. cit.*, 152–153.
- (119) Paulius VI. Enciklika *Populorum progressio*, 65: *op. cit.*, 289.

- (120) Benediktas XVI. Žinia 2008 m. Pasaulinės taikos dienos proga, 7: AAS 100 (2008), 41.
- (121) Plg. Benediktas XVI. Kreipimasis į JT generalinės asamblėjos narius (2008 05 18): *Insegnamenti*, IV, 1 (2008), 618–626.
- (122) Plg. Jonas Paulius II. Žinia 1990 m. Pasaulinės taikos dienos proga, 13: *op. cit.*, 154–155.
- (123) Jonas Paulius II. Enciklika *Centesimus annus*, 36: *op. cit.*, 838–840.
- (124) Ten pat, 38: *op. cit.*, 840–841; Benediktas XVI. Ži-

Benediktas XVI

Katechezė apie Kirilą ir Metodijų

2009 m. birželio 17 d.

Brangūs broliai ir seserys!

Šiandien norėčiau pakalbėti apie šventuosius Kirilą ir Metodijų, kraujo ir tikėjimo brolius, vadinamus slavų apaštalais. Kirilas gimė 826 ar 827 m. Tesalonikuose, imperijos magistrato Leono šeimoje: jis buvo jauniausias iš septynių brolių. Nuo vaikystės mokėsi slavų kalbos. Sulaukęs keturiolikos metų, auklėjimo sumetimais buvo išsiųstas į Konstantinopolį ir ten susidraugavo su jaunuoju imperatoriumi Mykolu III. Tais metais jis susipažino su įvairiais universitetiniais dalykais, tarp jų dialektika, kurios jį mokė Focijus. Atsisakęs sudaryti perspektyvią santuoką, Kirilas apsisprendė priimti šventimus ir patriarchate tapo „bibliotekininku“. Po to, trokšdamas pasitraukti į vienatvę, jis mėgino pasislėpti vienuolyne, tačiau netrukus buvo ten atrastas: jam patikėjo mokyti šventųjų ir pasaulietinių mokslų – užduotį, kurią jis atliko taip gerai, kad pelnė „filosofo“ prievardį. Tuo tarpu jo brolis Mykolas (gimęs apie 815 m.) po administracinės karjeros Makedonijoje 850 m. pasitraukė iš pasaulio į vienuolyną ant Olimpo kalno Bitinijoje, kur gavo Metodijaus vardą (vienuoliškasis vardas turėjo prasidėti ta pačia raide kaip ir krikšto) ir tapo Polichrono vienuolyno vyresniuoju.

Patrauktas brolio pavyzdžio, Kirilas irgi apsisprendė atsisakyti mokymo, keliauti į Olimpo kalną ir ten medituoti bei melstis. Tačiau po kelių metų (apie 861 m.)

imperatoriaus vyriausybė įpareigojo jį vykti į misijas prie Azovo jūros pas chazarus, prašiusius atsiųsti jiems mokytą žmogų, gebantį diskutuoti su žydais ir saracėnais. Kirilas, lydimas brolio Metodijaus, ilgai išbuvo Kryme, kur išmoko hebrajų kalbos. Ten taip pat ieškojo tremtyje gyvenusio popiežiaus Klemenso kūno. Jis atrado kapą ir kartu su broliu grįždamas parsigabeno brangių relikvijų. Kai abu broliai parvyko į Konstantinopolį, imperatorius Mykolas III išsiuntė juos į Moraviją, mat Moravijos kunigaikštis Ratislavas imperatoriaus buvo nedviprasmiškai paprašęs: „Nuo tada, kai mūsų tauta atmetė pagonybę, ji laikosi krikščioniškojo įstatymo; tačiau mes neturime mokytojų, gebančių aiškinti mums tikrąjį tikėjimą mūsų kalba.“ Misijų kelionę lydėjo nepaprasta sėkmė. Kadangi abu broliai išvertė liturgiją į slavų kalbą, jie pelnė didelę tautos simpatiją.

Tačiau už tai susilaukė priešiško iš frankų dvasininkų, anksčiau už juos atvykusių į Moraviją ir laikusių šią sritį savo bažnytinės jurisdikcijos dalimi. Norėdami pasiteisinti, broliai 867 m. leidosi į Romą. Keliaudami jie sustojo Venecijoje, kur įsivėlė į gyvą diskusiją su vadinamosios „trikalbiškumo erezijos“ atstovais: šie laikėsi požiūrio, jog Dievą teisėtai garbinti galima tik trimis kalbomis – hebrajų, graikų ir lotynų. Savai- me suprantama, abu broliai tam ryžtingai prieštaravo. Romoje Kirilą ir Metodijų priėmė popiežius Adrianas II, pasitikęs juos procesija, kad garbingai priimtų šventojo Klemenso relikvijas. Popiežius suprato ir didelę jų nepaprastos misijos reikšmę. Mat nuo pirmojo tūkstantmečio vidurio srityse tarp abiejų – vakarinės ir rytinės – Romos imperijos dalių, kurių tarpusavio santykius ženklino įtampa, gyveno nemažai slavų. Popiežius suvokė, kad slavų tautos galėtų atlikti tilto vaidmenį ir taip prisidėti prie krikščionių, gyvenančių

ir vienoje, ir kitoje dalyje, vienybės. Todėl jis nesvyruodamas pritarė abiejų brolių misijoms Didžiojoje Moravijoje ir slavų kalbų vartojimui liturgijoje. Slavų knygos buvo padėtos ant Fatmės Šv. Marijos bažnyčios (*Santa Maria Maggiore*) altoriaus, o liturgija slavų kalba švenčiama Šv. Petro, Šv. Andriejaus ir Šv. Pauliaus bazilikose.

Deja, Kirilas Romoje sunkiai susirgo. Jausdamas artėjančią mirtį, jis panorė kaip vienuolis visiškai pašvęsti save Dievui viename iš graikų vienuolynų mieste (veikiausiai netoliese *Santa Prassede*) ir gavo vienuolišką jį Kirilo vardą (jo krikšto vardas buvo Konstantinas). Tada primygtinai paprašė savo brolio Metodijaus, per tą laiką išventinto vyskupu, neatsisakyti misijų Moravijoje ir grįžti tarp anų tautų. Į Dievą jis kreipėsi tokia malda: „Viešpatie, mano Dieve... išklausk mano maldą ir išlaikyk kaimenę ištikimą tau, kuris mane paskyrei jai vadovauti... Išlaisvink ją iš trijų kalbų erezijos, surink ją į vienybę ir padaryk savo išrinktąją tautą vieningą tikroju tikėjimu ir tikroju išpažinimu.“ Jis mirė 869 m. vasario 14 d.

Vykdydamas įsipareigojimą savo broliui Metodijus kitais, 870-aisiais, metais grįžo į Moraviją ir Panoniją (šiandien Vengrija), kur jį vėl užklupo smurtingas frankų misionierių priešiškas: šie jį įkalino. Metodijus nenuleido rankų ir, 873 m. išlaisvintas, veikliai kūrė Bažnyčios struktūrą, kartu rūpindamasis vienos mokinių grupės ugdymu. Būtent šių mokinių jėgomis buvo įveikta krizė, kilusi mirus Metodijui (885 m. balandžio 6 d.): šie mokiniai buvo persekiojami bei įkalinami, keli parduoti kaip vergai ir nugabenti į Veneciją, kur juos išpirko vienas Konstantinopolio tarnautojas, leidęs jiems grįžti į Balkanų slavų kraštus. Mokiniai buvo priimti Bulgarijoje ir toliau tęsė Metodijaus pradėtąsias misijas skleisdami Evangeliją „Rusios žemėje“. Taip Dievas slėpingai pasinaudojo persekiojimu, kad išgelbėtų šventųjų brolių darbą. Jį liudija ir literatūriniai dokumentai. Užtenka prisiminti tokius abiejų brolių kūrinius kaip *Evangeliarium* (liturginės perikopės iš Naujojo Testamento), *Psalterium* bei įvairius liturginius tekstus slavų kalba. Mirus Kirilui, Metodijaus ir jo mokinių pastangomis, be kita ko, atsirado viso Šventojo Rašto vertimas, *Nomokanon* ir *Tėvų knyga*.

Norint glaustai nusakyti dvasinį abiejų brolių profilį, pirmiausia į akis krinta aistra, su kuria Kirilas artinosi prie Grigaliaus Nazianziečio raštų, mokydamasis iš jo kalbos reikšmės perteikiant Apreiškimą. Šventasis Grigalius yra pareiškęs norą, kad Kristus per jį kalbėtų: „Aš esu Žodžio tarnas, todėl stoju tarnauti Žodžiui.“ Trokšdamas tarnauti lygiai taip, kaip Gri-

galius, Kirilas prašė Kristaus prabilti per jį slaviškai. Savo vertimą jis pradeda žodžiais: „Klausykitės, visos slavų tautos, klausykitės žodžio, kuris atėjo iš Dievo, žodžio, kuris maitina sielas, žodžio, kuris veda į Dievo pažinimą.“ Atrodo, jog Kirilas ir jo brolis Metodijus jau keleriais metais anksčiau, negu Moravijos kunigaikštis paprašė Mykolo III atsiųsti misionierių, supami grupės mokinių buvo pradėję įgyvendinti sumanymą surašyti krikščioniškas dogmas į knygas slavų kalba. Tuo metu aiškiai iškilo naujų grafinių ženklų, artimesnių šnekamajai kalbai, poreikis ir taip atsirado glagolica, kuri, vėliau modifikuota, jos inicatoriaus garbei buvo pavadinta kirilica. Tai buvo esminis visuotinės slavų kultūros plėtojimosi momentas. Kirilas ir Metodijus laikėsi įsitikinimo, kad paskiros tautos negali būti tikros, jog gavo visą Apreiškimą, kol jo nėra išgirdusios sava kalba ir perskaičiusios savo rašmenimis.

Metodijaus nuopelnas tas, kad jis staiga nenutraukė kartu su broliu pradėto darbo. Kirilas, „filosofas“, labiau linko į kontempliaciją, tuo tarpu jis veikiau buvo gabesnis veikliam gyvenimui. Būtent dėl to jis įstengė sukurti prielaidas tam, ką vėliau pavadinsime „Kirilo ir Metodijaus idėja“, įvairiomis istorijos atkarpomis lydėjusia slavų tautas ir prisidėjusia prie kultūrinės, nacionalinės bei religinės plėtotės. Tai pripažino jau popiežius Pijus XI, savo apaštališkajame laiške *Quod Sanctum Cyrillum* abu brolius pavadindamas „Rytų, bizantinės tėvynės sūnumis, kilme graikais, misija romiečiais, apaštališkaisiais vaisiais slavais“ (AAS 19 [1927], 93–96). Jų istorinį vaidmenį oficialiai patvirtino popiežius Jonas Paulius II, savo apaštališkuoju laišku *Egregiae virtutis viri* paskelbdamas juos kartu su šventuoju Benediktu Europos globėjais (AAS 73 [1981], 258–262). Kirilas ir Metodijus iš tiesų yra klasikinės pavyzdys to, kas šiandien įvardijama sąvoka „įkultūrinimas“: kiekviena tauta turi apreikštąją žinią panardinti į savo kultūrą ir jos išganingą tiesą išreikšti kalba, kuri jai yra gimtoji. Tai suponuoja labai reiklų „vertimo“ darbą, nes būtina surasti tinkamų sąvokų neiškraipant perteikti apreikštojo Žodžio turtus. Abu broliai paliko daugiau negu reikšmingą liudijimą, iš kurio ir šiandienė Bažnyčia turėtų semtis įkvėpimo bei gairių.

Keliaujančiųjų ir vairuotojų diena

Vairuotojų ir automobilių laiminimo apeigos

Imprimatur

† Jonas Boruta SJ

Episcopus Telšensis

Praeses Commissionis Liturgicae

Conferentiae Episcoporum Lituaniae

Telšiai, 2009 08 10

Nr. 2009–2

AUTOMOBILIŲ LAIMINIMAS

Kun. Prašykime Dievą palaiminti šiuos automobilius ir tuos, kurie jais naudosis.

Tyli malda

Dieve, Tu sukūrei nuostabų pasaulį ir žmogui patikėjai visą kūriniją, kad tobulintų ją pagal Tavo valią ir išmintį, suteik malonę, kad šie automobiliai, Tavo ir žmogaus rankų darbo kūrinys, Tavo palaimos lydimi tarnautų žmonių gerovei, darbui ir poilsiui.

Keliaujančiųjų globėjui šv. Kristoforui užtariant globok ir nuo visokių sielos bei kūno nelaimių saugok visus, kurie šiais automobiliais tinkamai naudosis, kad sėkmingai pasiektų kelionės tikslus.

Laiminu šiuos automobilius Tavo garbei ir žmonių gerovei vardan Dievo – Tėvo ir Sūnaus, + ir Šventosios Dvasios.

Visi. Amen.

Arba

Gerasis Dieve, palaimink + šiuos, žmogaus rankomis sukurtus, automobilius, kad tarnautų Tavo garbei ir žmonių gerovei; rūpestingai globok ir saugok nuo dvasios ir kūno nelaimių tuos, kurie jais tinkamai naudosis. Prašome per Kristų, mūsų Viešpatį. Amen.

VAIRUOTOJŲ IR AUTOMOBILIŲ LAIMINIMAS

Kun. Vardan Dievo – Tėvo ir Sūnaus, ir Šventosios Dvasios.

Visi. Amen.

Kun. Viešpaties Jėzaus Kristaus, kuris yra mūsų Kelias, Tiesa ir Gyvenimas, malonė ir ramybė tebūna su jumis visais.

Visi. Ir su tavimi.

IŽANGA

Susirinkome melsti, kad Viešpats Jėzus – mūsų gyvenimo ir tikėjimo tikrasis Kelias, Tiesa ir Gyvenimas, palaimintų bei rūpestingai globotų mus, keliaujančius šios žemės keliais, ir šiuos automobilius. Mūsų kasdienybė pasižymi mobilumu ir keliavimu, todėl kelyje praleidžiame daug laiko. Keliaujame darbo reikalais, skubame į pagalbą kitiems, išskylaujame, pažindami Dievo sukurto pasaulio grožį ir sutikdami naujus žmones. Tikinčiamam kelionė tampa tobulėjimo ir šventumo keliu, padedančiu ugdyti tokias krikščioniškas dorybes kaip atsakomybė už save ir kitus eismo dalyvius, išmintingumas, kantrumas, artimo meilė. Keliaudami, o ypač vairuodami transporto priemones, nesame vieni. Sutinkame daug kitų eismo dalyvių ir tampame dalyviais savitos bendrystės, kuri reikalauja savitvardos, protinumo, mandagumo, paslaugumo ir, žinoma, gero kelių eismo taisyklių pažinimo bei jų laikymosi. Kelyje praktikuojamas dvasingumas įprasmina šį mūsų gyvenimo tarpinį, praturtina mūsų gyvenimo ir tikėjimo patirtį.

Tebūnie mūsų kelionės prasmingos, saugios ir palaimingos, kad visada būdami vieningi su Dievu ir jo padedami dorai ir kilniai elgtumės kelyje, o keliavimas neštų tą gėrį, kurio siekiame.

ŽODŽIO LITURGIJA

Rom 12, 9–13

Meilė tebūna be veidmainystės. Bodėkitės pikto, laikykitės gero. Nuoširdžiai mylėkite vieni kitus broliška meile; lenktyniaukite tarpusavio pagarba. Nebūkite apsileidę, bet uolūs, karštos dvasios, tarnaukite Viešpačiui. Džiaukitės viltyje, būkite kantrūs varge, ištvermingi maldoje. Rūpinkitės šventųjų reikalais, puoselėkite svetingumą.

EVANGELIJA

Lk 10, 29–37

Norėdamas pasiteisinti, anas paklausė Jėzų: „O kas gi mano artimas?“ Jėzus prabilo: „Vienas žmogus keliauvo iš Jeruzalės į Jerichą ir pakliuvo į plėšikų rankas. Tie išrengė jį, sumušė ir nuėjo sau, palikdami pusgyvį. Atsitiktinai tuo pačiu keliu ėjo vienas kunigas. Jis pamatė, bet praėjo kita puse kelio. Taip pat ir levitas, pro tą vietą eidamas, jį matė ir praėjo kita kelio puse. O

vienas pakeleivis samarietis, užtikęs jį, pasigailėjo. Jis priėjo prie jo, užpylė ant žaizdų aliejaus ir vyno, aptvarstė jas; paskui, užkėlęs ant savo gyvulio, nugabeno į užeigą ir slaugė jį. Kitą dieną jis išsiėmė du denarus, padavė užteigos šeimininkui ir tarė: 'Slaugyk jį, o jeigu išleisi ką viršaus, sugrįžęs aš tau atsilyginsiu.' Kas iš šitų trijų tau atrodo buvęs artimas patekusiamei į plėšikų rankas?' Jis atsakė: „Tas, kuris parodė jam gailestingumą.“ Jėzus atsakė: „Eik ir tu taip daryk!“

BENDRUOMENINĖ MALDA

Kun. Mūsų Išganytojas Jėzus Kristus nuolat keliavo skelbdamas Tiesą apie Dievą ir žmogų, mokydamas teisingą gyvenimą ir darydamas gerus darbus. Melskimės, kad globotų ir saugotų visus žmones, keliaujančius šios žemės keliais.

Vad. Suteik sveikatos ir stiprybės autoavarijose sužeistiems ir nukentėjusiems.

Visi. Išklausk mus, Viešpatie.

Vad. Gailestingai priimk pas save ir apdovanok palaiminga amžinybe visus keliuose nekaltai žuvusiuosius.

Vad. Keliaujantiems padėk geriau pažinti Kristų – mūsų kelią, dieviškosios Tiesos šviesa apšviečiantį mūsų gyvenimo kelią, įkvėpiantį visur elgtis dorai, pagarbiai ir teisingai.

Vad. Stiprink vairuotojų atsakomybę, kad laikydamiesi eismo taisyklių, dėmesingai ir saugiai keliautų savo automobiliais.

Vad. Apsaugok vairuotojus nuo pagundos puikuotis, rizikuoti ar negerbti kitų eismo dalyvių ir įkvėpk juos vadovautis savitvardos, blaivumo, kantrybės ir artimo meilės dorybėmis.

Kun. Visagali, Amžinasis Dieve, Tu rūpestingai globoji visą kūrinių, maloningai išklausk mūsų maldavimus ir suteik keliaujantiems dvasios šviesos ir kūno sveikatos, kad visuomet augtų ir tobulėtų gėriu bei tiesa. Prašome per Kristų, mūsų Viešpatį. Amen.

DEKRETAS

dėl kanoninio siuntimo bei leidimo dėstyti Katalikų teologijos fakultete prie Vytauto Didžiojo universiteto suteikimo tvarkos nustatymo

Vadovaudamasis Kanonų teisės kodekso kan. 812 ir 818, Apaštališkosios konstitucijos *Sapientia christiana* 27 § 1 bei Katalikų teologijos fakulteto prie Vytauto Didžiojo universiteto Statuto 23 straipsnio nuostatomis,

siekdamas įvesti vienodumą skiriant dėstytojus dėstyti Teologijos fakultete su tikėjimu ir dora susijusias disciplinas,

NUSTATAU,

kad Teologijos fakultete prie Vytauto Didžiojo universiteto, pradedant 2009–2010 akademiais metais, kanoninis siuntimas dvasininkams ir leidimas dėstyti pasauliečiams, dėstantiems su tikėjimu ir dora susijusias disciplinas, **suteikiamas terminuotai, vienu akademinių metų laikotarpiui.**

Visi iki šiol suteikti kanoniniai siuntimai ir leidimai netenka galios.

Šis dekretas įsigalioja nuo jo pasirašymo datos.

Kaunas, 2009 metų rugpjūčio mėnesio 1 diena,
Nr. 43.

† Sigitas TAMKEVIČIUS SJ
Kauno arkivyskupas metropolitas
Katalikų teologijos fakulteto
prie Vytauto Didžiojo universiteto
Didysis kancleris

Mons. Adolfas GRUŠAS
Kauno arkivyskupijos kurijos kancleris

Renginiai tikybos mokytojams ir mokiniam

Rugpjūčio 4–7 d. Kaišiadorių vyskupijoje su jaunimo komanda – iš viso 16 žmonių – lankęsis kunigas kan. dr. Gerhardas Nachtwei iš Magdeburgo vyskupijos pristatė programą tikybos mokytojams ir vaikams tema „Kas sukelia baimę ir teikia viltį?“ Ši puiki grupė į Kaišiadoris atvyksta jau 17 kartą, o renginius organizuoja Kaišiadorių vyskupijos katechetikos centras.

Pirmąsias dvi dienas vyko kvalifikacinis seminaras tikybos mokytojams. Jame dalyvavo 26 mokytojai iš įvairių vyskupijos vietovių. Seminaras prasidėjo nuo susipažinimo ir programos pristatymo. Nemažai laiko skirta praktinėms kūrybinėms užduotims. Pirmoji iš jų buvo nutapyti tai, kas mums sukelia baimę. Mokytojai tapė pirštais ant didelių popieriaus lapų, po to savo piešinius pristatė. Aptarė tai, kas sukelia baimę ir kaip galima jos išvengti, seminaro dalyviai ėjo į lauką žaisti pasitikėjimą ugdančių žaidimų. Po pietų pirštais tapyta tai, kas suteikia viltį, bei dalytasi įžvalgomis. Paskutinė užduotis – marškinėlių dekoravimas. Visiems pagal dydį buvo išdalyti balti marškinėliai, kuriuos kiekvienas galėjo papuošti, pasitelkdamas savo fantaziją arba pasinaudodamas siūlomais trafaretais. Diena baigėsi meditacijos pamaldomis, visas savo baimes sudedant į mus mylinčio Tėvo rankas, kuris vienintelis teikia amžinojo gyvenimo viltį.

Antroji diena buvo skirta suprasti, kas yra dangus, skaistykla ir pragaras. Šios temos pristatytos tiek teoriškai, tiek per praktines užduotis. Šias dienas apvainikavo šv. Mišios su Kaišiadorių vyskupu J. Matulaičiu. Pamokslą, skirtą dienų apžvalgai, pasakė kan. dr. G. Nachtwei, pabrėždamas, jog Dangaus karalystę kuriame patys kiekvienu geru darbu, veltui dovanojama šypsena, tikėjimo kupina širdimi, besiveržiančia Dievop.

Rugpjūčio 6 ir 7 d. tą pačią programą svečiai pristatė 9–11 metų mokiniams.

Žolinės atlydai Pivašiūnuose

Žolinės atlydai Pivašiūnuose prasidėjo rugpjūčio 14 d. vakaro pamaldomis, kuriose dalyvavo apie 60 piligrimų iš Jiezno, vadovaujamų parapijos klebono kun. R. Bičkausko. Homilijoje kun. R. Bičkauskas pabrėžė Švč. M. Marijos pranašystės dovaną. Apsilankymo pas Elzbieta metu ji ištarė pranašiškus žodžius: „Nes nuo dabar palaiminta mane vadins visos kartos“ (Lk 1, 48). Bažnyčios teikiama ypatinga pagarba Švč. M. Marijai yra pačios Dievo Motinos išpranašauta.

Pagrindinę atlydų dieną – rugpjūčio 15-ąją – Žolinės iškilnių šv. Mišioms vadovavo Telšių vyskupas J. Boruta SJ, pamokslą sakė Vilkaviškio vyskupas R. Norvila, o Eucharistijos procesijai vadovavo Kauno arkivyskupo generalvikaras vysk. J. Ivanauskas. Šv. Mišių aukoje melstasi už Lietuvos žemdirbius, prisiminti ir Evangelijos žinios tūkstantmetei Lietuvai metai. Homilijoje vysk. R. Norvila, apžvelgdamas kankinyse pasibaigusią šv. Brunono misiją, gražiai sujungė Dievo Motinos išaukštinimą su Gerosios Naujienos skelbimo sunkumais mūsų krašte. Iškilmingas šv. Mišias bažnyčios šventoriuje koncelebravo Kaišiadorių vyskupas J. Matulaitis, Vilkaviškio vyskupas emeritas J. Žemaitis bei kiti kunigai. Ypatingo dėmesio susilaukė svečiai – kun. Thomas Krieselas ir kan. Theodoras Stolpe – iš Magdeburgo vyskupijos, iš kurios, Kverfurto miesto, ir yra kilęs šv. Brunonas Kverfurtietis. Šv. Mišių metu giedojo jungtinis Kaišiadorių vyskupijos parapijų choras, grojo Didžiosios kuni-gaikštienės Birutės motorizuotojo pėstininkų bataliono orkestras. Pamaldas tiesiogiai iš Pivašiūnų transliavo Lietuvos televizija ir *Marijos radijas*.

Rugpjūčio 16-ąją buvo meldžiamasi už parapijas. Sakydamas pamokslą per pagrindines šv. Mišias Romoje studijuojantis Kaišiadorių vyskupijos kunigas M. Sabonis atkreipė dėmesį į Mariją kaip teisingumo moterį, kuri *Magnificat* maldoje šlovino Dievą, nes jis „numeta galiūnus nuo sostų ir išaukština mažuosius“ (Lk 1, 52).

Rugpjūčio 17-ąją melstasi už šeimas, šeimos centrų darbuotojus ir savanorius. Kaišiadorių vyskupijos šeimos centro dvasios vadovas kun. A. G. Tamošiūnas homilijoje pabrėžė Santuokos sakramento kaip Dievo malonės reikšmę. Šiandien kyla pavojus sakramentą suprasti tik kaip ženklą, o ne kaip veiksmingą Dievo malonės pagalbą bendram gyvenimui šeimoje. Po šv. Mišių Šeimos centro savanoriai dalijosi patirtimi prie agapės stalo.

Rugpjūčio 18-ąją maldose prisiminti ligoniai, *Caritas* darbuotojai ir savanoriai. Homilijoje Romoje studijuojantis Kaišiadorių vyskupijos kunigas A. Akelaitis daug dėmesio skyrė *Caritas* savanorių parapijose sutarimo klausimui. Aiškin-damas skaitinį iš Apreiškimo knygos apie ženklą danguje – Moterį, apsisiautusią saule, pamokslininkas priminė, jog tuo pat metu pasirodė ir kitas ženklas – didžiulis ugniaspalvis slibinas (plg. *Apr* 12, 1–3). Visur ten, kur skleidžiama artimo meilė, beveik nepastebimai pasirodo ir „slibino“ darbai. Gausus būrys *Caritas* savanorių po šv. Mišių susibūrė agapei, nes jau tapo tradicija, kad piligrimystė į Pivašiūnus yra ne tik maldos, bet ir bendravimo įvykis.

Rugpjūčio 19-ąją melstasi už dvasininkus ir vienuolius bei prašyta pašaukimų į dvasinį luomą. Homiliją sakęs Kaišiadorių vyskupo generalvikaras mons. dr. A. Jurevičius pasidžiaugė gausiu vienuolių bei dvasininkų būriu. Per pamokslą nuskambėjo padrašinantis žodžiai nebijoti sekuliarizuotoje aplinkoje įvairiais būdais liudyti Kristų. Pamokslininkas pastebėjo, kad vienuolio

šv. Brunono kankinystė buvo aprašyta Kvedlinburgo Šv. Servacijaus moterų vienuolyno metraščiuose. Ar tai nėra proga pasidžiaugti įdomiu sutapimu: vienuolis Brunonas vienas pirmųjų nešė Evangeliją į mūsų kraštą, o vienuolė moteris pirmoji savo moteriška ranka lotyniškai į istoriją įrašė Lietuvos vardą. Vienuoliai bei dvasininkai visuomet buvo pirmieji!

Rugpjūčio 20-ąją melstasi už vaikus ir jaunimą, už Jaunimo centrų darbuotojus ir savanorius. Šios dienos išvakarėse į Pivašiūnus pėsčiomis atvyko dvi didelės jaunimo grupės: viena iš Kaišiadorių, kita iš Vilkaviškio vyskupijos. Jaunimas bendra malda ir giesmėmis šlovino Viešpatį. Pamaldose buvo meldžiama altoriaus garbės Dievo tarnui arkivyskupui Teofilui Matulioniui, tą dieną paminėtos jo mirties 47-osios metinės. Homilijoje Kaišiadorių vyskupijos jaunimo centro dvasios vadovas kun. V. Kirka kalbėjo apie džiaugsmą, kuris įmanomas tik Kristuje ir su Kristumi. Po šv. Mišių ir jaunimo agapės šventoriuje vyko krikščioniškos muzikos koncertas.

Rugpjūčio 21 d. į atlaidus rinkosi tikybos mokytojai, katechetai, pedagogai, katechetikos centrų darbuotojai ir savanoriai. Prieš šv. Mišias kun. Vaidotas Labašauskas Pivašiūnų mokykloje skaitė paskaitą „Evangelijos žinia tūkstantmečiui Lietuvai“. Kunigas iš Vilkaviškio vyskupijos kalbėjo aktualiomis šiandieniniam žmogui ir mokytojui temomis. Pasak jo, istorija nesustoja ir svarbiausia ne tai, kas įvyko prieš tūkstantį metų, bet kuo mes kiekvienas gyvename šiandien, kokios yra mūsų krikščioniškos vertybės. Kunigas dalijosi įžvalgomis apie krikščionišką meilę, gyvenimą, kurio pagrindinis tikslas – būti laimingam ir siekti dangaus. Po paskaitos tikybos mokytojai dalyvavo Švč. Sakramento adoracijoje ir meldėsi rožinio malda. Šv. Mišių homiliją sakė Kaišiadorių vyskupijos katechetikos centro dvasios vadovas kun. A. G. Tamošiūnas. Šv. Mišių pabaigoje vyskupas J. Matulaitis tikybos mokytojams ir katechetams suteikė iškilmingą palaiminimą, siųsdamas juos į misijas mokyklose, parapijose. Tikybos mokytojų susitikimas Pivašiūnuose baigėsi pašnekesiu su vyskupu ir agape, kur džiugiai bendrauta, dalytasi džiaugsmais ir rūpesčiais būnant kartu Marijos Nuliūdusiųjų Paguodos prieglobstyje.

Rugpjūčio 22 d. Pivašiūnuose švęsta Švč. M. Marijos Karalienės iškilmė, melstasi už Gyvojo rožinio ir Marijos legiono narius. Kaišiadorių vyskupijos Gyvojo rožinio brolijos nariai sugalvojo išskirtinę akciją: iš keturių pusių maldininkai ėjo pėsčiomis simbolinių dviejų kilometrų atstumą iki Pivašiūnų šventovės kalbėdami rožinį. Ši piligrimystė priminė šv. Brunono keliavimą į baltų kraštus. Piligrimų grupes pasitiko Kaišiadorių vyskupas J. Matulaitis ir su giesme įvedė į šventovę. Šv. Mišių metu homiliją pasakė mons. V. Jalinskas, Kauno arkikatedros bazilikos altaristas. Pamaldų dalyvius nustebino pamokslininko jautri meilė Dievo Motinai, ją liudijo nubraukta ašara, meilingas šypsnyks ir pagarbos gestai. Malonu buvo matyti ne tik Kaišiadorių vyskupijos rožinio mylėtojus, bet ir didelę grupę Gyvojo rožinio brolijos narių iš Panevėžio vyskupijos. Po šv. Mišių šventoriuje įvyko įspūdingos Rožinio pamaldos: visi dalyviai sustojo ratu apie bažnyčią, susikabino rankomis ir meldėsi rožinio malda. Tai priminė visų krikščionių bendrystę maldoje bei Baltijos kelią. Užbaigdamas atlaidų aštuondienį Pivašiūnuose Kaišiadorių vyskupas paragino „apjuosti maldos grandinę“ visą Lietuvą, kad jokie priešai nepralaužtų šio rožinio maldos pylimo. Pakylėti dvasiškai ir pasistiprinę žemiškomis gėrybėmis, rožinio maldos mylėtojai grįžo į savo namus.

Ir šiemet Pivašiūnuose buvo gausu maldininkų. Kiekvieną atlaidų dieną čia apsilankė daugybė nuoširdžiai besimeldžiančių žmonių. Kaip teigė atlaidų

Programoje dalyvavo 70 vaikų (su vadovais) iš įvairių Kaišiadorių vyskupijos parapijų – Žiežmarių, Merkinės, Žaslių, Beizionių, Jiezno, Semeliškių, Vievio, Palomenės, Pivašiūnų ir Butrimonių.

-kvkc-

Jaunųjų vargonininkų festivalis

Rugpjūčio 9–10 d. Anykščių Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčioje vyko tradicinis tarptautinis jaunųjų vargonininkų festivalis. Surengtas jau devintą kartą šiemet jis buvo skirtas Anykščių bažnyčios šimtmečiui paminėti. Jame dalyvavo jaunieji vargonininkai iš Lietuvos, Lenkijos, Ukrainos, Baltarusijos ir Rusijos. Festivalio pagrindinis organizatorius – Varšuvos F. Šopeno muzikos universiteto ir Krokuvos muzikos akademijos profesorius vargonininkas Jozefas Serafinas, renginio globėjas – Lietuvos žemės ūkio ministras Kazys Starkevičius. Kartu su jaunaisiais vargonininkais koncertinėje programoje pasirodė ir Lietuvos muzikantai Petras Vyšniauskas, Gintarė Skėrytė, Tomas Ladiga bei Gediminas Kviklys. Teorinėje festivalio dalyje perskaitytas pranešimas apie Šv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčios vargonus.

Sekmadienį festivalio atidarymo šv. Mišias aukojo kan. Stanislovas Krumpiauskas, Mielagėnų klebonas kun. Marijonas Savickas, Truskavos klebonas ir VDU kapelionas kun. Simas Maksvytis. Kartu meldėsi dalyvavusių festivalyje šalių konsulai, Lietuvos politikai, Anykščių savivaldos atstovai, rėmėjai anykštėnai ir miesto svečiai.

Po šv. Mišių festivalio atidarymo proga į susirinkusiuosius kreipėsi Lenkijos Respublikos ambasadorius Januszask Skolimowskis pabrėžė vargonų muzikos reikšmę Bažnyčios gyvenime, formuojant sakralinę erdvę bei apeigų estetiką. Festivalio dalyviams jis palinkėjo išreikšti savo meistriskumą ir technikos pilnatvę, atskleisti visus muzikos paletės niuansus ir apvilkti muziką atitinkamomis spalvomis, o

klausytojams patirti autentišką vargonų muzikos galią ir jos artistinio atlikimo spindesį. Baigęs atidarymo kalbą Lenkijos Respublikos ambasadorius padėjo Anųskčių dekanato dekanui kan. Stanislovui Krumpiauskiui už bendradarbiavimą rengiant festivalį ir Lenkijos Respublikos kultūros ir tautinio paveldo ministro vardu įteikė jam apdovanojimą „Už nuopelnus lenkų kultūrai“.

2000 m. Anųskčių bažnyčioje įrengus naujus vargonus, atsirado galimybė rengti tarptautinius vargonininkų festivalius ir koncertus. Nuo tada festivalį organizuoja du kultūrinio bendradarbiavimo sutartį pasirašę miestai – Anųskčiai ir Seinai.

-sam-

Marijos diena Šiluvoje

Rugpjūčio 13-ąją į Šiluvą iš įvairių Lietuvos vietų, daugiausia – iš Jurbarko krašto, atvykę piligrimai, taip pat netoli Šiluvos stovyklaujantys jaunieji Kauno arkivyskupijos ministrantai šventę Marijos dieną, meldėsi ne tik savo asmeniškoms intencijoms, bet ir už tėvynę Lietuvą.

Pagrindinėms šv. Mišioms vadovavo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius, jas koncelebravo Vilkaviškio vyskupas emeritas Juozas Žemaitis MIC, Panevėžio vyskupas emeritas Juozas Preikšas, kiti dvasininkai. Per šv. Mišias giedojo jungtinis Jurbarko bei Skirsnemunės parapijų choras.

Laukiant gražių Žolinės atleidų – Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų liturginės šventės arkiv. S. Tamkevičius per pamokslą kvietė apmąstyti Marijos paėmimą į dangų kaip Kristaus kryžiaus pergalės vaisių, atkreipė dėmesį, jog šis Marijos išaukštinimas išskirtinai svarbus visoms moterims, už kurių teises ir teisingai, ir nenuosekliai ar prieštaringai kovojama šių dienų pasaulyje. Pabrėždamas, kaip žmogui būtina paklusti Dievo valiai, jo paliktam De-

pabaigoje Kaišiadorių vyskupas, jį ypač sujaudino, jog šioje šventovėje matė tokį gausų savo bendradarbių – Šeimos centro ir Caritas savanorių, tikybos mokytojų ir katechetų, vaikų ir jaunimo sielovados vadovų, kunigų ir vienuolių – būrį. „Dangiškosios Motinos pavyzdys ir užtarimas, kurio meldėme visą aštuondienį, – sakė vyskupas, – tikiu, lydės jus patikėtuose darbuose, skleis meilę ir dvasinę šilumą mūsų vyskupijoje ir Tėvynėje...“ Sykiu ganytojas padėjo šios parapijos klebonui monsinjorui V. Baubliui, besirūpinusiam šių iškilnių organizavimu, kurijos ir pastoracinių centrų tarnautojams, savanoriams – Kaišiadorių vyskupijos jaunimui, choristams, liturgijos patarnautojams, maisto ruošėjams ir visiems savo pagalba prisidėjusiems.

-kaj-

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų atlidai Krekenavoje

Rugpjūčio 14–22 d. Krekenava šventė Žolinės atlidus ir Krekenavos 600 metų jubiliejų. Pagrindinę atlidų ir jubiliejaus iškilnių dieną – rugpjūčio 15-ąją šv. Mišių koncelebracijai Krekenavos šventovėje vadovavo šiemet išventinimo vyskupu 25-ąsias metines minintis Panevėžio vyskupas emeritas Juozas Preikšas. Homiliją pasakė Panevėžio ordinaras vyskupas Jonas Kauneckas. Panevėžio ganytojas kalbėjo apie tūkstantmečio Lietuvą žvelgiant praeities istorikų akimis – kokia Lietuva buvo, kai ją pasiekė Evangelijos žinia, ir mūsų uždavinius šiandien. Pasak ganytojo, Abraomas Bremenietis 1073 m. apie lietuvius rašo kaip apie „žmoniškiausius žmones“. Tai taikūs, kantrūs, visada pasiruošę padėti žmonės. Sudužus laivui, jie, kaip reta, ne apiplėšdavo, bet padėdavo parvykti į namus. Henenbergas po dviejų šimtų metų liudija, jog lietuviai tvirti ir dori. Liudviko Jucevičiaus teigimu, tikėjimas rado labai gerą dirvą lietuvių žemėse. Ganytojas, primindamas, kad tikėjimo nuostatų laikymasis buvo didžiausia pareiga mūsų senolių gyvenime, kvietė gerai pažinti tikėjimo pamatus ir ne tik perduoti tikėjimą, dorą ir solidarumo vertybes, bet ir restauruoti dabartį.

Po šv. Mišių jų dalyviai pasveikino vyskupą Juozą Preikšą išventinimo vyskupu 25-mečio ir jo paskyrimo į Panevėžio vyskupiją 20-mečio proga. Tą dieną buvo švenčiama vyskupijos Jaunimo diena. Jaunimas surengė piligriminį žygį. Iš Panevėžio į Krekenavą keliavo apie septyniasdešimt jaunųjų piligrimų.

Rugpjūčio 16-ąją – sekmadienį melstasi už Lietuvos atgimimą. Ši diena buvo skirta Gyvojo rožinio nariams, tą dieną Panevėžio vyskupijos Gyvojo rožinio draugija minėjo savo įkūrimo penkmetį. Draugija šiuo metu vienija apie 6700 narių. Talkino Panevėžio ir Krekenavos dekanatų kunigai.

Rugpjūčio 17 d. buvo švenčiama Kunigų ir dvasinių pašaukimų diena. Šv. Mišiose dalyvavo vyskapai Juozas Preikšas, Jonas Kauneckas ir per penkiasdešimt Panevėžio ir kitų vyskupijų kunigų. Iškilmėms vadovavo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius. Tos dienos šv. Mišiose giedojo Biržų bažnyčios choras. Per pamokslą arkivyskupas kalbėjo apie kunigiškąją brandą ir kunigo ryšį su Dievo Motina. Iš pradžių ganytojas citavo popiežių Benediktą XVI, kuris sakė: „Marijos ir kunigystės ryšys giliausiai išsiskynęs Įsikūnijimo slėpinyje. Kai Dievas nusprendė tapti žmogumi savo Sūnuje, jam reikėjo žmogaus laisvo sutikimo. Dievas nieko nedaro prieš žmogaus valią. Ir čia įvyko nepaprastas dalykas: Dievas tapo priklausomas nuo savo kūrinio, nuo Marijos ištarto „taip“. Ganytojas priminė Arso klebono, į kurį įsiklausyti popiežius kviečia ypač šiais Kunigų metais, žodžius: „Jėzus Kristus, davęs mums viską, ką galėjo duoti, galiausiai mums paliko jam už visa brangiausią

savo Motiną.“ Arkivyskupas pasidžiaugė, jog Panevėžio vyskupija tikrai turi gražių pavyzdžių: vysk. K. Paltaroką, kun. Alfonsą Lipniūną, prel. Leopoldą Pratkelį, kan. Petrą Raudą ir kt. Jis pažymėjo, kad kunigas, atlikdamas kunigiškąją misiją Jėzaus Kristaus vardu, privalo kasdien palaikyti glaudų maldos ryšį su Dievu. „Jei kunigas paliautų kasdien rimtai meldęsis, jis liktų jau nebe kunigas pagal Jėzaus širdį, bet remontininkas ir religinių paslaugų teikėjas“, – sakė arkivyskupas. Atkreipdamas dėmesį, kad Bažnyčios ir kunigų atžvilgiu oficialiai formuojama nepalanki opinija, kai pavienių dvasininkų klaidos apibendrintai priskiriamos kone visiems kunigams, ganytojas sakė, jog šiandien kunigui neužtenka išsilavinimo, jam ypač reikia Kristaus dvasios – „meilės ir pagarbos net pačiam didžiausiam nusidėjėliui“, jam reikia Švč. Mergelės Marijos nuolankumo Dievui dvasios. Ir vyskupai, ir kunigai gundomi būti dideliais ir svarbiais, o tai pavojinga. Daugiausia klaidų padaro tie, kurie jaučiasi dideli, o išpuikimą sunkiai atleidžia ir žmonės. „Kiekvienas kunigas turi nuolat budėti ir melstis, nes nuo to, kiek jis persiims nuolankumu Viešpaties akivaizdoje, priklausys jo ir kunigiškoji branda, ir pastoracinė sėkmė“, – baigdamas pamokslą sakė arkivyskupas Sigitas Tamkevičius.

Po šv. Mišių Krekenavos šventoriuje buvo pašventintas Kunigų metams skirtas kopylstulpis „Gerasis Ganytojas“.

Rugpjūčio 18 d. melstasi už *Caritas* darbuotojus ir savanorius. Šv. Mišioms vadovavo vysk. Jonas Kauneckas, koncelebravo Panevėžio *Caritas* direktorius kun. P. Baniulis, mons. Lionginas Vaičiulionis, Pasvalio dekanas kun. Algis Neverauskas. Pamokslą pasakė Lietuvos *Caritas* direktorius kun. Robertas Grigas, kalbėjęs apie *Caritas* organizaciją ir jos misiją, apie Marijos paskatintą mums rūpintis vieniems kitais. Šv. Mišiose giedojo Pasvalio choras.

Rugpjūčio 19-oji buvo skirta šeimoms ir vaikams. Šv. Mišioms vėlgi vadovavo Panevėžio vyskupas Jonas Kauneckas. Pamokslą sakęs kun. Kęstutis Brilius MIC kalbėjo apie Dievą, pasiliekančią su mumis Komunijoje, ir kvietė eiti su Kristumi įvairiais gyvenimo pašaukimo keliais.

Rugpjūčio 20 d. melstasi už ligonius ir medikus, talkino Anykščių dekanato kunigai. Rugpjūčio 21-ąją į Krekenavą rinkosi tikybos mokytojai, katechetai, pedagogai ir švietimo darbuotojai. Tą dieną atlaidų dalyviai meldėsi už pedagogus, moksleivius, studentus ir žiniasklaidos darbuotojus, o talkino Utenos dekanato kunigai. Paskutinę atlaidų dieną Krekenavos Švč. Mergelės Marijos užtarimo prašyta parapijoms, bendruomenėms, seniūnijoms, talkino Zarasų ir Rokiškio dekanatų kunigai.

Krekenavos 600 metų jubiliejaus proga buvo leidžiamas parapijos laikraštėlis „Jubiliejaus aidai“. Pirmajame numeryje pristatomas š. m. kovo 11 d. kard. Bernardo Franciso Law, Romos Švč. Mergelės Marijos Didžiosios bazilikos arkikunigo, pasirašytas dokumentas, kuriame sakoma, kad Švenčiausiosios Marijos Didžioji popiežiaus bazilika vienijasi dvasiniais giminystės ryšiais su Panevėžio vyskupijos Krekenavos Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų šventove, nustatant tą pačią atlaidų tvarką kaip ir minėtoje bazilikoje, ypač per tradicinius Žolinės atlaidus. Kituose laikraštėlio numeriuose supažindinama su Krekenavos šventovės ir krašto istorija, Panevėžio vyskupijos *Caritas*, Gyvojo rožinio draugijos, Šeimos ir kitų centrų veikla, pristatomas Panevėžio ganytojo J. Kaunecko raginimas Kunigų metais melstis už kunigus, pateikiama pirmojo Panevėžio vyskupo K. Paltaroko minčių apie žmonių bendrystę ir kt.

-kald-

kalogui, ganytojas priminė evangelinę išmintį: „Palaiminti, kurie klausosi Dievo žodžio ir jo laikosi“ bei sakė, jog dabarties moralinę krizę įveikti tegali atgaila ir Viešpaties klausymas.

Šv. Mišių pabaigoje beveik dvi dešimtys tikinčiųjų, viešai išreiškę pasižadėjimą ir pasiaukojimą Šiluvos Dievo Motinai, tapo Šiluvos Švč. Mergelės Marijos draugijos nariais. Jiems ir visiems tikintiesiems arkivyskupas suteikė ganytojišką palaiminimą.

-kasp-

Afganistano vaikams – lietuviškos kepurės

Rugpjūčio 6 d. Šventojoje (Palangos r.) susitiko akcijos „Šiltos kepurės Afganistano vaikams“ organizatoriai – Afganistano Goro provincijos atkūrimo grupės 10-osios Lietuvos karių pamainos (PAG-10) kariai ir Lietuvos vyskupijų *Caritas* skyrių nariai. Susitikimo tikslas – aptarti prasidėjusią akciją, kviečiančią Lietuvos žmones numegzti Goro provincijoje gyvenantiems vaikams žieminės kepurės.

Susitikime dalyvavę PAG-10 kariai supažindino *Caritas* atstovus su Goro provincijoje veikiančios Lietuvos vadovaujamos provincijos atkūrimo grupės veikla, provincijos gyventojų buitimi, kultūriniais, religiniais ypatumais, papročiais, santykiais su užsienio šalių kariais ir tarptautinių bei nevyriausybinių organizacijų atstovais.

„Afganistanas yra viena skurdžiausių pasaulio valstybių, o Goras, kuriame veikia civilinė-karinė Lietuvos misija – viena skurdžiausių šios valstybės provincijų“, – sakė PAG-10 karių ir civilių bendradarbiavimo specialistė vyresnioji leitenantė Inga Pranaitienė. Kalnuotoje Goro provincijoje klimato sąlygos labai atšiaurios: karštomis vasaromis provincija kenčia nuo sausras, žiemą – nuo gausaus sniego, vėjo ir šalčio, siekiančio iki –40° C. Žiemą ši provincija tampa sunkiai pasiekiamą net ir

kariniu transportu. Iš molio drėbtose trobelėse gyvenantys žmonės dažnai neturi sąlygų jų apšildyti, o vaikai, net ir iškritus sniegui, lauke bėgioja basi.

Vyr. ltn. I. Pranaitienė džiaugėsi, kad *Caritas* darbuotojai ir savanoriai aktyviai dalyvauja akcijoje. Per savaitę nuo akcijos pradžios visų Lietuvos *Caritas* regioninių padalinių vadovės ir atstovės jau numezgė apie 50 kepurų. Anot projekte dalyvaujančių ir kepurės jau numezgusių moterų, prie akcijos jas prisidėti labiausiai paskatino noras pasiūsti žinią, kad dovanojama ne tik aprangos dalis, bet ir draugystė, vidinė šiluma.

Akcijos „Šiltos kepurės Afganistano vaikams“ organizatoriai kviečia visus Lietuvos žmones prisidėti prie akcijos ir numegzti, nuvelti ar nunerti bent po vieną šiltą vaikišką kepurę. Kepurės gali būti įvairių formų ir raštų, tačiau, atsižvelgiant į kultūrinius Afganistano ypatumus ir istorinę patirtį, prašoma nemegzti kepurų tik iš vienspalvių raudonų siūlų. Mezgant galima atkurti Lietuvos arba Afganistano valstybinių vėliavų spalvas.

-Ici-

Keliais žodžiais

Jonava. Rugpjūčio 2 d., sekmadienį, po titulinių atleidų šventės, Jonavoje pašventintas Šv. apaštalo Jokūbo parapijos vaikų dienos centras. Šventė prasidėjo šv. Mišiomis, kurias aukojo svečias, Karmėlavos parapijos klebonas kun. Virginijus Veprauskas. Po šv. Mišių Vaikų dienos centro vaikai, parapijiečiai, Jonavos savivaldybės atstovai ir parapijos klebonas kun. Audrius Mikitiukas džiaugsmingai keliavo į jaukias, neseniai suremontuotas, gražiai vaikų darbeliais išpuoštas Dievo centro patalpas.

Molėtai. Rugpjūčio viduryje Molėtų astronomijos observatorijoje atidaryta Kauno Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų bažnyčios vargonininkės ses. Virginijos FDCJ grafikos ir pastelės

Švč. Mergelės Marijos Ėmimo į dangų atleidai Pažaislyje

Rugpjūčio 15 d. gausiai Pažaislyje susirinkę Kauno arkivyskupijos tikintieji bei svečiai, seserys kazimierietės šventė Švč. M. Marijos Ėmimo į dangų iškilmes. Čia taip pat paminėtas ir Evangelijos žinios tūkstantmečiui Lietuvai jubiliejus. Žolinę švenčiantys maldininkai turėjo progą prisiminti pirmuosius krikščionybės žingsnius Lietuvoje ir dramatiškai pasibaigusią šv. Brunono misiją, kurią Pažaislio Švč. M. Marijos Apsilankymo pas Elzbietą bažnyčioje nuosekliai atspindi bene vienintelis išlikęs ją vaizduojantis freskų ciklas.

Iškilmės prasidėjo Sutaikinimo pamaldomis. Įvadui į jas vadovavo kan. Juozas Gražulis, giedojo Petrašiūnų parapijos jaunimas. Daug žmonių atliko asmeninę išpažintį – jiems čia pat, vienuolyno kieme, patarnavo beveik dešimt arkivyskupijos dvasininkų.

Penkioliktą valandą prasidėjusiai iškilmingai Eucharistijos liturgijai priešais bažnyčią vadovavo Kauno arkivyskupas metropolitas Sigitas Tamkevičius, koncelebravo mons. Vytautas Grigaravičius, *Marijos radijo* programų direktorius kun. Oskaras Petras Volskis, kiti kunigai. Tradiciškai per Žolinės pamaldas Pažaislyje giedojo Kauno valstybinis choras, vadovaujamas dirigento ir meno vadovo prof. Petro Bingelio.

Arkiv. S. Tamkevičius gausiems pamaldų dalyviams pasakė pamokslą, iš pradžių primindamas šv. Brunono kankinyse paženklintą krikščionybės pradžią mūsų krašte. „Evangelija yra kaip raugas, kuris pamažu keičia žmogaus širdį“, – sakė ganytojas pabrėždamas kiekvieno atsakomybę kasdien grumtis su blogiu ir gyventi mums atneštoje Evangelijos šviesoje. Ganytojas švenčiamą Marijos išaukštinimą susiejo su Dievo žodžiu, kuris jo klausančiam žmogui visada teikia palaimą ir džiaugsmą. Užbaigdamas pamokslą arkivyskupas paragino melstis, kad savo tautiečiams, kitiems broliams ir sesėms skelbiamas Dievo žodis neštų meilės, gerumo, atleidimo vaisių.

Iškilmių pabaigoje arkiv. S. Tamkevičiui, kunigams, chorui ir jo vadovui prof. P. Bingeliui, visiems pamaldų dalyviams Pažaislio vienuolyne įsikūrusių Šv. Kazimiero kongregacijos seserų vardu padėkojo ses. Julita Jonavičiūtė.

Po pamaldų daugelis dalyvių liko pasiklaudyti Kauno valstybinio choro bei solistų Ritos Novikaitės ir Merūno Vitulskio koncerto. -kasp-

Lietuvos Caritas bendradarbių ir savanorių vasaros stovykla

Rugpjūčio 3–7 d. Šventosios Švč. Mergelės Marijos Jūrų Žvaigždės parapijoje vyko Lietuvos *Caritas* bendradarbių ir savanorių vasaros stovykla – seminaras, kurį jau keletą metų remia Vokietijos katalikų solidarumo su Rytų ir Vidurio Europos žmonėmis akcija *Renovabis*. Čia posėdžiavo ir poilsavo 90 žmonių iš septynių Lietuvos vyskupijų ir savanoriai iš Prancūzijos, Vokietijos ir Turkijos. Šiuo metu Lietuvos *Caritas* sąrašuose yra 1100 aktyviai talkinančių savanorių.

Pirmąją seminaro dieną savanoriai iš Lietuvos įsikūrė, o vakare susirinko melstis šv. Mišiose. Kitą dieną jos dalyvius su esminiais popiežiaus Benedikto XVI naujosios enciklikos *Caritas in veritate* („Meilė tiesoje“) principais supažindino Lietuvos *Caritas* generalinis direktorius kun. Robertas Grigas. Po enciklikos pristatymo *Caritas* savanoriai atskirose grupelėse dalijosi savo savanoriško darbo džiaugsmiais ir rūpesčiais.

Rugpjūčio 5 d. bažnyčioje rekolekcijas vedė Šventosios parapijos kanauninkas kun. Bronislavas Latakas. Rugpjūčio 6 d. buvo aptartos savanorystės, parapijų aktyvinimo ir *Maisto iš intervencinių atsargų tiekimo labiausiai nepasiturintiems asmenims* (MIATLNA) programos, dalytasi savo žiniomis bei patirtimi, ieškota būdų, kaip sustiprinti parapijų *Caritas* skyrių veiklą. Savanoriai iš Kaišiadorių vyskupijos pasiūlė pagalbą apie savanorių rengimo programą. Atkreiptas dėmesys, jog trūksta žmonių, kurie dirbtų tik su savanoriais: skirtų jiems užduotis, palaikytų, organizuotų mokymus. Pasidžiaugta, kad Vilkaviškio vyskupijoje rudenį bus pradedamas vykdyti naujas projektas „NVO darbuotojų ir savanorių psichosocialinių gebėjimų ugdymas“.

Savanorystės ir parapijų aktyvinimo grupėje diskutuota apie kunigų aktyvų dalyvavimą *Caritas* veikloje bei parapijų *Caritas* skyrių aktyvinimą, būtinybę išsamiau žmonėms paaiškinti savanorystės sąvokos esmę, supažindinti su *Caritas* vykdomomis veiklomis ir projektais. Vilniaus arkivyskupijos *Caritas* atstovai dalijosi Vokietijos *Caritas* patirtimi ir pavyzdžiu, kaip galima parapijiečius įtraukti į savanorystę. Svarstyta apie parapijų klebonų pagalbą aktyviems savanoriams, socialinių programų kunigų seminaruose diegimą, kad klierikai turėtų galimybę padirbėti globos namuose, slaugos ir palaikomojo gydymo skyriuose, vaikų namuose ir pan. Lietuvos *Caritas* direktorius kun. Robertas Grigas priminė, jog *Caritas* misija nėra vien socialinės rūpybos užduočių vykdymas, bet ir kvietimas solidariai veikti, ginti žmogaus orumą.

Kiekvieną vakarą po šv. Mišių ir vakarienės seminaro dalyviai susikaupdavo vakaro maldai. Paskutinį atsisveikinimo vakarą surengtas talentų vakaras.

-vf-

Mirė kunigas Romualdas Mizaras (1923–2009)

Rugpjūčio 19 d., eidamas 87-uosius amžiaus ir 63-iuosius kunigystės metus, Marijampolės kunigų emeritų slaugos namuose mirė kunigas Romualdas Mizaras. Kun. R. Mizaras gimė 1923 m. balandžio 1 d. Seirijuose, Alytaus apskrityje. Gimtajame Dzūkijos miestelyje baigė šešis pradžios mokyklos skyrius, po to mokslus tęsė Marijampolės Marijonų privačioje bei Alytaus valstybinėje gimnazijoje.

Baigęs Alytaus gimnaziją, 1943 m. įstojo į Vilkaviškio kunigų seminariją. 1944 m. persikėlė į Kauno kunigų seminariją, kurią baigė 1947 m. ir tų metų balandžio 27 d. gavo kunigystės šventimus.

Kun. R. Mizaras vikaravo Ūdrijoje (1947–1949), Sasnavoje (1949–1949), klebonavo Plikiuose (1949–1959), ėjo altariato pareigas Gargžduose (1960–1964) ir Bambutuose (1964–1966). Ilgiausiai – beveik 32 metus – klebonavo Šaravuose (1966–1997). Po ilgametės tarnystės minėtoje Kėdainių dekanato parapijoje ėjo altariato pareigas Krakių (1997–1999) ir Kauno Švč. Jėzaus Širdies (Šančių) (1999–2001) parapijose. Paskutinė kunigiškos tarnybos vieta – Kėdainių Šv. Jurgio parapija, į kurią buvo paskirtas rezidentu. Nusilpus sveikatai, pasiprašė išleidžiamas į Marijampolėje veikiančius kunigų emeritų globos namus, kuriuose ir praleido paskutinius savo gyvenimo metus (nuo 2007).

Kun. R. Mizaro laidotuvių šv. Mišios aukotos rugpjūčio 21 d. Švč. Mergelės Marijos Škaplierinės bažnyčioje, gimtojoje Seirijų parapijoje (Lazdijų raj.). Velionio palaikus priglaudė jo tėvų kapavietė Seirijų kapinėse.

-Kn-

darbų paroda „Žvaigždžių šventovė“. Parodos atidaryme dalyvavo Molėtų astronomijos observatorijos lektorius Saulius Lovčikas, renginio režisierė Iloona Milkaitytė, senovinių šokių grupė „Stella“ ir pusšimtis svečių bei observatorijos ekskursantų. Parodoje eksponuojama 16 grafikos ir 10 pastilės darbų. Grafikos darbuose iš simbolių žvaigždžių formuojami įvairūs vaizdiniai, perteikiantys draugystės, ilgesio, meilės, pasiaukojimo temas, o pastilės darbuose – abstrakcijos – dangaus grožio susižavėjimo išgyvenimai.

-sam-

Bagotoji. Rugpjūčio 7–14 d. Bagotosios parapijoje (Gudyniškėje) vyko paaugliams skirta katalikiška vasaros vaikų stovykla „Bendrakeiviai“. Tai antroji šią vasarą ir trečioji apskritai vaikams skirta stovykla, vykusios A. ir R. Gudynų sodyboje. Šįkart „bendrakeivių“ amžius buvo labai įvairus – sulaukta 10–16 metų vaikų ir paauglių iš įvairių Vilkaviškio vyskupijos parapijų. Panašiai kaip ankstesnėje stovykloje, kiekviena diena turėjo savo temą, o pagal dienos temą buvo pritaikomos ir vakaro programos. Kasdien švęstos šv. Mišios, du kartus visi stovyklautojai dalyvavo Mišiose kartu su Bagotosios parapijos bendruomene bažnyčioje. Vaikai išmoko pasigaminti įvairių dirbinių iš medžio, molio, odos, mokėsi verti karoliukus, piešti, gaminti žvakes, apyrankes, taip pat šoko įvairius šokius, sportavo ir kt.

-ld-

KANČIOS PRANAŠYSTĖ

24 eilinis sekmadienis (B)

Iz 50, 4–9; Jok 2, 14–18; Mk 8, 27–35

Užduodami klausimą paprastai norime gauti daugiau informacijos arba patikrinti turimų žinių teisingumą. Tačiau Jėzus, klausdamas: „Kuo mane laiko žmonės?“ domisi ne viešosios nuomonės statistiniais tyrimais. Šiandien esame apspratę su sociologinėmis apklausomis, mūsų nestebina nuomonių įvairovė. Žiniasklaidininkai bando šokiruoti viešuomenę nebent ypač keistais atsakymais į jų „klausimėlius“. Provokuojantis Jėzaus klausimas yra veikiau pedagoginis įvadas, sugretinimo fonas tolesniam ir svarbesniam klausimui: „O jūs kuo mane laikote?“ Jėzus nori išgirsti iš mokinių, taip pat iš mūsų tai, ką jau esame supratę. Žmonių žodžiai vargingai nusako Dievo tikrovę. Be Šventosios Dvasios liekame nebylūs, net ir tardami daugybę žodžių. Atsiliepdami į Kristaus klausimą bandome Dievui pasakoti apie jį. Drįsdami pasakoti apie Dievą geriau pažįstame save pačius.

Iš mokinių lūpų išgirdęs dievystės išpažinimą Jėzus prabyla apie savo kančią, mirtį ir kryžių. Ši pasakojimo seka evangelistams pasirodė tokia svarbi, kad ją randame trijose evangelijose (plg. *Mt* 16, 13–26; *Lk* 9, 18–27). Tai, kas prasidėjo kaip žaismingas pokalbis, baigėsi nelauktu apreiškimu, kas laukia Jėzaus ir jo mokinių. Jėzus išklauso ir pakoreguoja savo mokinių tikėjimo išpažinimą. Iš Petro lūpų išgirdęs žodžius: „Tu esi Mesijas“, Jėzus neaiškina šios sąvokos, vengdamas triumfiškų lūkesčių. Jis kalba apie „Žmogaus Sūnų“, kurio laukia kančia ir mirtis. Evangelistas Morkus pabrėžia: „Jis tai kalbėjo visiškai atvirai.“ Lakoniškas „reikia“ nurodo Dievo valią. Mokinius taip pribloškia pranašystė apie kančią, kad jie tarsi pro ausis praleidžia paguodos žodžius, jog po trijų dienų Jėzus prisikels. Tai taip pat pateikiama kaip būtina įvykių seka. Petras pirmas susigriebia. Jis tarsi pamiršta, ką pats tik ką išpažino, ir ima „drausti“ Jėzui. Šis aštriais žodžiais atmeta Petro priekaištą.

Petras ištaria: „Tu esi Mesijas.“ Jis išpažįsta Jėzuje matąs Dievo išrinktąjį, atsiųstą išlaisvinti Izraelio. Nei Jėzus, nei niekas kitas to nebuvo Petru sakęs. Čia pat Jėzus pateikia apreiškimą, kuris nepriimtinas vi-

siems mokiniams, o Petras išdrįsta paprieštarauti. Tai pirmas kartas, kai mokiniai išgirsta baisią pranašystę apie kančią ir mirtį. Žmogaus Sūnus pirmiausia turės kentėti. Jis bus atmetas seniūnų, aukštųjų kunigų ir Rašto aiškintojų, kitaip tariant, visų tautoje gerbiamų žmonių. Galiausiai bus nužudytas. Petras atsiliepia tik į pirmąją jo pranašystės dalį. Atrodo, kad jis net neišgirdo apie prisikėlimą.

Pabandykime pasijusti esą mokinių būryje. Petras ir kiti mokiniai į Jėzų sudėjo visas viltis. Jie nusekė jį palikę šeimas, valtis ir tinklus. Logiška, kad Jėzaus žinia apie būsimą mirtį atrodo nepakeliama. Mes visi panašūs į Petrą ir trokštame sėkmės bei patvirtinimo. Priimame nepatogumus ar nusivylimus tik su sąlyga sulaukti greito ir patenkinamo atlygio.

Apmąstydami Evangeliją galime geriau suvokti apaštalo Jokūbo išvalgas apie tikėjimo darbus. Jokūbo laiško mintį galima paviršutiniškai supaprastinti. Iš tikrųjų anaipol nereikia, kad pamaitinę visus alkanus ir aprenkę visus stokojančius būsime ištikimi savo tikėjimui. Darbai liudija tikėjimą, tikėjimas ir darbai turi sudaryti vaisingą vienovę. Tikėjimo darbai nėra priedas, kažkokios išorinės praktikos, kurias atlikę nurašiname savo sąžinę. Tikėjimą pagrįsti darbai reiškia kiekvieną dieną vis nuosekliau rinktis Kristų ir jo žodį. Tikėjimo darbai – tai mūsų bendradarbiavimas priimant savo kryžių, per mirtį einant į prisikėlimą.

Kryžiaus ir kančios slėpinys skirtas ne tik Jėzui, bet ir jo mokiniams. Tai yra besąlyginis reikalavimas norintiems sekti Jėzų. Jėzaus mokiniai turi laisva valia priimti šį likimą. Sekti Jėzumi reiškia priimti kryžių. Bet koks bandymas konstruoti „racionalią“, „pozityvią“, be kančios krikščionybę yra pasmerktas žlugti. Mūsų egocentiškumas nepaliktų vietos nei kitiems žmonėms, nei Dievui. Jėzaus kryžius gali įgyti įvairių apraiškų: nepasisekimo, nepripažinimo, paniekos, ligos, mirties ar net kankinystės. Atsižadėti savęs reiškia atsisakyti bet kokia kaina save įtvirtinti. Kiekviena diena pasiūlo daug progų atsisakyti savanaudiškumo net nedideliuose dalykuose. Vienintelė krikščionio viltis yra Kristaus prisikėlimas. Apaštalas Paulius tai nusako tokiais žodžiais: „Gyvenu, tačiau nebe aš, bet gyvena manyje Kristus“ (plg. *Gal* 2, 20).

KURIS DIDESNIS?

25 eilinis sekmadienis (B)

Išm 2, 12.17–20; Jok 3, 16–4, 3; Mk 9, 30–37

Jau praeityje tas laikas, kai Jėzus skelbė žodį didelėms žmonių minioms. Dabar jis kalba savo mokinių būreliui. Jo pamoka apie neišvengiamą mirtį nėra skirta masėms. Žmonių minios trokšta laimėtojo, žmonės nelinkę laukti net trijų dienų, kol pasirodys pergalės vaisiai. Jėzaus žinią apie kryžių sunkiai priima net jo mokiniai, ją reikia nuolat kartoti. Galima numanyti, jog Jėzus turėjo jaustis labai vienišas. Jis mąsto apie kryžių, o mokiniai tuo metu diskutuoja, kuris iš jų didžiausias. Jie drovisi apie tai prasitarti Jėzui. Mokiniai diskutuoja patyliukais, nes nujaučia, kad Jėzui tokios kalbos nepatinka.

Namie Jėzus atsisėda ir pasišaukia Dvylika. Dabar jis pabrėžia savo valdžią: Mokytojas sėdi, o mokiniai klauso stovėdami. Diskusija baigėsi, dabar susumuojami rezultatai. Jėzus vėl kalba apie kančią ir prisikėlimą. Praėjusį sekmadienį jau girdėjome, kaip Petras prieštaravo Jėzui. Šiandien Jėzus dar kartą pakartoja pranašystę apie mirtį ir prisikėlimą, tačiau vėl lieka nesuprastas. Negana to, mokiniai bijo jo klausti. Mums kyla pagunda netgi paniekinamai žvelgti į tokius nesupratusius mokinius. Iš tikrųjų esame apsipratę su Evangelijos žodžiais apie mirtį ir prisikėlimą. Tai yra slapta krikščionių veidmainystė. Mūsų nesupratusumą atskleidžia šio pasakojimo tęsinys. Atvykus į Kafarnaumą Jėzus paklausia, apie ką mokiniai kalbėjosi kelyje.

Jie nedrįso prisipažinti, jog ginčijosi, kuris iš jų didžiausias. Tai labai žmogiška situacija. Daugybėje pokalbių žmonės iš tikrųjų panašiai elgiasi: lygina save su kitais, stengiasi suvokti savo pranašumą. Bene vaizdžiausiai tai atskleidžia sporto sirgalių emocinės iškrovos. Šeimoje bendrus tikslus dažnai užgožia vyro ir žmonos varžybos kuris svarbesnis. Taip pat Bažnyčioje esame linkę supriešinti luomus ir tarnystes, pamiršdami, jog visi esame vieno kūno nariai. Polemizuodami apie lyčių lygybę, svarstydami apie moterų vaidmenį Bažnyčioje turime taip pat būti budrūs, ar mūsų minčių neužvaldo ambicinga konkurencija.

Palyginę savo gyvenimo sąlygas su tėvų ar senelių buitimi pastebėtume didžiulių skirtumų. Gyvenimas

tampa patogesnis, prie to prisideda vis sudėtingesni elektriniai prietaisai, neatskiriami mūsų palydovai, kurie savo ruožtu reikalauja mūsų priežiūros, dėmesio ir laiko. Tačiau paklausti, ar jaučiamės laimingesni už ankstesnes kartas, veikiausiai ne vienas papurtytume galvas. Užčiuopti savyje pavydulingo lyginimosi virusą padeda apaštalo Jokūbo mintis: „Jei širdyje puoselėjate kartų pavyduliavimą ir savanaudiškumą, tuomet nesigirkite ir nemeluokite tiesai.“

Subūręs Dvylika, Jėzus pradeda ne nuo kritikos, o imasi aiškinti remdamasis jų patirtimi. Jėzus paaiškina, ką reiškia būti didžiausiam jo karalystėje: „Jei kas trokšta būti pirmas, tebūnie paskutinis ir visų tarnas.“ Jėzus žino, kad žodžiai gali likti nesuprasti, todėl pasitelkia pavyzdį – vaikelį. Šis gestas turėjo būti įtaigus: juk anuomet nebuvo įprasta kelti vaikus ant estrados, gėrėtis jų artistiniais gebėjimais. Pati vaikystė anuometinės visuomenės akyse nebuvo vertybė. Vaikas anais laikais visiškai priklausė nuo savo tėvo valios, neturėjo savarankiško statuso. Kitoje Evangelijos vietoje Jėzus ragina mokytis iš vaikų širdies atvirumo (plg. *Mk 10, 15*). Tačiau šiandienos pamoka skirta tiems, kurie trokšta pirmųjų vietų. Įtaigiausia pamoka apie tikrąją didybę apaštalų laukia ateityje. Iškeltas ant kryžiaus Jėzus parodys, ką reiškia būti paskutiniam ir visiems tarnauti.

Pirmajame skaitinyje iš Išminties knygos vaizduojamas žmogus, kuriam nerūpi bet kokia kaina būti pirmam, jis siekia vykdyti Dievo valią. Biblijos tekste šio teisuolio gyvenimo situacija tikrai nepavydėtina. Žmogus patiria aplinkinių priešišumą anaipol ne dėl nesugyvenamo būdo. Pagrindinė priešiškumo priežastis yra jo tikėjimas. Žmonės bando teisuolio kantrybę, bet iš tikrųjų jie bando patį Dievą.

Pranašo Izaijo knygoje pasakojama apie kenčiantį Dievo Tarną. Liturgijoje minima ypač ketvirtoji Viešpaties Tarno giesmė. Teisusis Dievo Tarnas žmonių niekinamas ir persekiojamas, tačiau nesipriešina ir laisvai atiduoda savo gyvybę. Iš Jeruzalės į Babiloną ištremti žydai galėjo išžvelgti šioje figūroje savo kančios istoriją. Išminties knygos tekste vaizduojamas teisusis yra tarsi naujasis Dievo Tarnas. Jis neįvardijamas, tačiau kiekvienas žmogus, patirdamas panašų likimą, gali su juo tapatintis. Teisumas visuomet trukdė ir trukdys tiems, kurie nori patogiai gyventi tenkindami vien savo įgeidžius.

PAPIKTINIMAI IR PASIPIKTINIMAI

26 eilinis sekmadienis (B)

Sk 11, 25–29; Jok 5, 1–6; Mk 9, 38–48

Uolusis Jozuė nori uždrausti pranašauti dviem vyrams, nebuvusiems Padangtėje drauge su kitais septyniasdešimt seniūnų. Mozė švelniai atsako jam, kad nepavydėtų. Mozės žodžiuose atskleidžiamas jo širdies troškimas: „Tesuteikia Viešpats savo dvasią visiems.“ Siauras, žmogiškas požiūris liepia atsiriboti, drausti ir vertinti remiantis skirtingumu: „Jie neatėjo į palapinę.“ Kita nuostata remiasi Dievo veikimu, troškimu, kad visą tautą apimtų Viešpaties dvasia.

Evangelijoje Jėzus taip pat patvirtina „plačiąją“ nuostatą: „Kas ne prieš mus, tas už mus!“ Apaštalas Jonas piktinasi vienišiumi, kuris nepriklauso Jėzaus mokinių būriui ir veikia atskirai, išvarinėja demonus, tiesa, Jėzaus vardu. Jėzus atmeta karštuolių priekaištus. Įdomu, kad Jėzus čia pavartoja neįprastą įvardį *mes* ir taip išreiškia bendrystę su mokiniais. Paprastai jis nekalba savo ir mokinių būrio vardu.

Dialogo ir bendradarbiavimo pavyzdį ne kartą parodė mūsų popiežius, ypač lankydamasis Šventojoje Žemėje ir susitikdamas su judėjų ir musulmonų atstovais. Krikščionių ekumeninis bendravimas taip pat grindžiamas visus jungiančiu tikėjimu į Kristų, o ne konfesijų skirtybėmis. Drauge tikras bendravimas reikalauja nenutylėti tiesos ir neslėpti savo tapatybės.

Šiame epizode galime išvelgti įvairių dvasingumo kelių, bažnytinių judėjimų bei institucijų įvaizdį. Krikščionys savaip seka Kristumi ir siekia jam tarnauti. Kelių įvairovė atitinka nuostabų Dievo išganymo planą. Blogai būtų, jei vienos krikščionių bendruomenės puoselėjama dvasingumą iškeltume kaip vienintelį teisingą, vienu pamėgtas maldingumo praktikas supriešintume su kitokiomis. Apaštalas Paulius savo laiškuose nuolat pabrėžia krikščionis vienijantį tikėjimą (plg. 1 Kor 3, 3–7).

Tolesnėje Evangelijos pastraipoje Jėzaus tonas nepalyginamai griežtesnis: jis išpėja apie papiktinimų pavojų. Evangelijoje vartojamas graikiškas žodis *skandalon* reiškia spąstus, pragaištingus į juos įviliotam žmogui. Jėzus griežčiausiai smerkia tuos, kurie savo elgesiu mažutėlius pagauna į žabangas. Katalikų Bažnyčios katekizmas papiktinimą apibrėžia kaip laikyseną ar elgesį, kuris kitą žmogų veda į blogą (KBK, 2284).

Beveik kasdien žiniasklaida praneša apie korupcijos skandalus, valdžios žmonių piktnaudžiavimus padė-

timi. Kaltinamieji dažniausiai ginasi esą nekalti, tik persekiojami savo politinių priešininkų. Tačiau toks elgesys būdingas ne tik politikams. Retas žmogus geba atvirai prisipažinti klydęs, imtis atsakomybės už savo veiksmus, nebėgti nuo savo pasirinkimų. Taip pat ne dažnai sutinkame žmonių, mokančių nuoširdžiai pasidžiaugti kitų sėkmėmis. Apkalbos ir juodinimas paplitę ne tik žiniasklaidoje, jų netrūksta kasdien bendraujant. Žmogus, atsakingas už savo veiksmus, rūpinasi, kad nuodėme nepažeistų savo santykio su Dievu, taip pat nepapiktintų kitų. Toks žmogus kovą su blogiu pirmiausia pradeda nuo savęs. Ši nuostata ragina vėliau prarasti kažką brangaus, negu papiktinti.

Jėzus labai rimtai išpėja, kaip baisu atimti tikėjimą „vienam iš mažutėlių“. Tikėjimas yra brangi Dievo dovana, tačiau jis gali būti pažeidžiamas, paveikiamas autoritetų nuomonės. Kas išnaudoja mažutėlių silpnumą, pirmiausia stato į pavojų savo amžinąjį likimą. Baisus palyginimas apie girnapusę ant kaklo yra išpėjimas ypač viešosios nuomonės formuotojams, žiniasklaidininkams ir savininkams. Drastiškas išpėjimas apie kojos ar rankos nukirtimą leidžia suvokti nuodėmės ir blogio baisumą. Šiuose palyginimuose neabejotinai perteikti iš Jėzaus lūpų nuskambėję žodžiai.

Turime visomis išgalėmis vengti papiktinti kitus net tuose dalykuose, kurie nėra nuodėmingi tiesiogine prasme. Apaštalas Paulius ragina vengti valgyti pagoniškoms apeigoms vartotą mėsą, idant nepapiktintus silpnosios tikėjimo asmenų (*Rom 14, 21*). Pagarba priešingai lyčiai diktuoja santūrios aprangos ir elgesio normas, kurias ne visuomet įmanoma nusakyti centimetrais ar taisyklėmis. Evangelijos išpėjimas pirmiausia skiriamas papiktinimo sukėlėjams, tačiau gali būti ir taip, kad nenoromis būname įtraukiami į situacijas, kur matome kitų žmonių silpnumą. Išgirdę apie Bažnyčios tarnautojų, ypač kunigų silpnybes ar nuodėmes žmonės pasipiktinę ima smerkti urmu visus dvasininkus. Dažnai kitų silpnybėmis naudojamos kaip pretekstu pridengti savo silpnybes ar tikėjimo stygių. Keldami kitiems didelius reikalavimus pirmiausia pažvelkime į save.

Pamokomas ir sektinas šventosios Teresėlės pavyzdys. Po maldingos kelionės į Romą ji autobiografijoje aprašė išpūdžius, taip pat ir tai, kad ten sutiko netinkamo elgesio kunigų. Teresėlė nedetalizuoja, kuo reiškėsi tas netinkamas elgesys, nestato žabangų skaitytojų fantazijai. Jos atsakas buvo ne pasmerkimas, bet tvirtesnis pasiryžimas eiti savo pašaukimo keliu – melstis už kunigus.

Peter Seewald. Benediktas XVI. Portretas iš arti. – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009. – 300 p.

Vatikano vadovas popiežius Benediktas XVI yra vienas žymiausių Europos intelektualų. Žurnalistas Peteris Seewaldas, pažįstantis Josephą Ratzingerį nuo 1992 m., ėmė iš jo „ilgiausius Bažnyčios istorijoje interviu“, kuriuos paskelbė dviejose pasaulinį pripažinimą pelniusiose knygose. Šį kartą jis išsamiai aprašo šiuos susitikimus ir pateikia puikaus teologo, visą savo gyvenimą atidavusio Katalikų Bažnyčios tarnystei, portretą. Remdamasis amžininkų atsiminimais pasakoja apie popiežiaus vaikystę, jaunystę, pirmus kunigystės metus, vyskupystę ir darbą Vatikane, Tikėjimo mokymo kongregacijoje. Knygoje išsamiai aprašoma konklava, kurios metu kardinolas Josephas Ratzingeris buvo išrinktas popiežiumi. Pabrėžiama, kad nepaisant tendencingų nuomonių, iš Bavarijos kilęs Josephas Ratzingeris yra tikras krikščionis revoliucionierius. Nekintanti jo gyvenimo nuostata – ieškoti ir gelbėti tai, kas prarasta. Be to, ši knyga yra dialogo, pakeitusio paties autoriaus gyvenimą, istorija. Popiežiaus Benedikto XVI 80-ojo gimtadienio proga Peteris Seewaldas aktualų leidinį papildė dviejų pirmųjų pontifikato metų analize.

Bernhard Körner. Dievo akivaizdoje. – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009. – 200 p.

Ši knyga – tai ne mokslinis dogmatikos veikalas. Ji nėra sudaryta pagal įprastą tvarką: joje skaitytojas neras nei išsamios Eucharistijos sakramento istorijos, nei visų jo aspektų aptarimo, nei teologinių apmąstymų apie jį. Knygos prasmė kitokia: ištiesti brolišką ranką žmonėms, siekiantiems atrasti savąjį Dievą, ir palydėti juos atradimo kelionėje, ieškant Eucharistijos prasmės. Autorius, pasitelkdamas meditacinius apmąstymus, veda skaitytoją į giliausią Eucharistijos slėpinį, parodo, kaip Eucharistija padeda tikinčiajam įvairiausiomis gyvenimo situacijomis rasti atsakymus į egzistencinius klausimus. Knygoje atkreipiamas dėmesys į tris susijusius aspektus: prisimenama, kaip pradėta švęsti Eucharistija; kas šventime vyksta ir kokią jis turi prasmę;

stengiamasi susieti Eucharistiją su krikščionių tikėjimu ir gyvenimu.

Johann Christoph Arnold. Kodėl atleidžiu? – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009. – 176 p.

Atleidimas yra galia. Jis išvaduoja iš visų praėities varžtų ir padeda įveikti visas kliūtis. Knygoje „Kodėl atleidžiu?“ Johannas Christophas Arnoldas vengia vingrių išvedžiojimų, leisdamas eilinių žmonių neeiliniams išgyvenimams kalbėti patiems. „Žaizda“ – per daug švelnus žodis, nes daugeliui šių istorijų veikėjų teko iškęsti šiurpius smurtingų nusikaltimų, išdavysčių, prievartos, fanatiškumo ir karo padarinius. Tačiau knygoje gvildenami ir žemiškesni gyvenimo randai, atsiradę dėl kerštavimo, apkalbų, įtemptų šeimos santykių, atšalusios santuokos ar įtampos darbovietėje. Gyvenime ne kiekviena istorija turi laimingą pabaigą, ir Johannas Arnoldas to nenutyli. Jis taip pat kalba apie tai, kaip sunku atleisti sau pačiam, apie kaltinimų Dievui bergždumą ir apie sąmyšį žmonių, norinčių atleisti, tačiau nesugebančių to padaryti širdyse.

Tadeusz Dajczer. Tikėjimo slėpinys: mintys apie Eucharistiją. – Vilnius: Katalikų pasaulio leidiniai, 2009. – 200 p.

Skirtingai nei kitose knygose apie Eucharistiją, svarbiausia „Tikėjimo slėpinio“ tema – žmogaus atsivėrimas šiam sakramentui arba jo nusiteikimas priimti Sakramento malones.

Eucharistija – vis dar neatrasta žemė, nežinomas pasaulis. Norint gyventi Eucharistija, reikia įsiklausyti į malonės balsą, kuris ragina: įženk į tą neatrastą žemę, ženk pirmą, antrą, trečią žingsnį, ir Jis ims tave vesti. Jis, tavo Dievas, prisikėlęs iš numirusių, taigi nugalėjęs visas kliūtis ir dabar norintis atskleisti tau tą stulbinančią, ant altoriaus vykstančią tikrovę. Knygoje pasakojama, kaip atsiverti ant altoriaus ir tabernakulyje esančiam Dievui, kaip nesipriešinti malonei. Autorius ne tik pateikė žinomas tikėjimo tiesas apie Švč. Eucharistiją, rimtų teologinių išaiškinimų ir autoritetų liudijimų, bet ir padarė tai naujai, su sukrečiančia jėga: kalba labiau sau nei skaitytojui, todėl stipriau jį jaudina.

Bažnyčios žinios

Eina nuo 1996 sausio 15 dienos du kartus per mėnesį

STEIGĖJAS

Lietuvos Vyskupų Konferencija
S. Skapo g. 4, 01122 Vilnius

LEIDĖJAS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centras
Papilio g. 5, 44275 Kaunas

REDAKcinė KOMISIJA

Pirmininkas

arkivyskupas Sigitas Tamkevičius SJ

Nariai:

mons. Gintaras Grušas
kun. Lionginas Virbalas SJ

Vyskupijų atstovai:

Kaišiadorių vyskupija / mons. Algirdas Jurevičius
Kauno arkivyskupija / Darius Chmieliauskas
Panevėžio vyskupija / kun. Rimantas Kaunietis
Šiaulių vyskupija / kun. Evaldas Alūza
Telšių vyskupija / kun. Remigijus Saunorius
Vilkaviškio vyskupija / mons. Arūnas Poniškaitis
Vilniaus arkivyskupija / kun. Saulius Bužas

VYR. REDAKTORIUS

Gediminas Žukas

REDAKTORIAI

Kastantas Lukėnas
Violeta Micevičiūtė
Asta Petraitytė

KORESPONDENTAI

kun. Žydrūnas Vabuolas / Vilnius
kan. Andriejus Sabaliauskas / Telšiai
Inesė Ratnikaitė / Šiauliai
kun. Gediminas Tamošiūnas / Kaišiadorys

ADRESAS

Papilio g. 5, 44275 Kaunas

TELEFONAI

Redakcija (37) 323 853
Platinimo tarnyba (37) 322 758
Faksas (37) 323 853
El. paštas lkbc@lcn.lt

SPAUDŽIA

LC „Dakra“
Savanorių pr. 192
44151 Kaunas

TIRAŽAS 800 egz.

ISSN 1392-6098

© 2009, „Bažnyčios žinios“